

I.

AZ OSZK 1974 – 75 - BEN

Az Országos Széchényi Könyvtár 1974—1975. évi működése

Az 1974—75. évi kétéves időszak gondokban és nehézségekben bővelkedő, de ugyanakkor eredményeket is hozó s számtalan téren új távlatokat nyitó fejlődés elindítója volt. Amire a hatvanas évek végén senki nem mert volna vállalkozni: a jelenlegi adottságok között kell megteremteni, ill. megfelelő szintre hozni a társadalom új igényeinek megfelelő korszerű könyvtári szolgáltatásokat. Ma már elmondhatjuk, hogy igen sok vonatkozásban — elsősorban a központi szolgáltatások területén — sikerült elindítani azt a fejlődést, amely az évtized végére már jótékonyan érezteti hatását az egész magyar könyvtárügyben. A Magyar Nemzeti Bibliográfia számítógépesített előállítására már a következő években megvalósul s a fejlődés, korszerűsítés stádiumában vannak a többi központi szolgáltatások is. A gyűjteményszervezés, elsősorban a feltárás vonatkozásában olyan reformok előkészítését kezdtük meg, amelyek az elkövetkező években alapvető változásokat hoznak s a klasszikus könyvtári munkafolyamatok valamennyi ágának a racionalizálás és a komplex gépesítés szempontjából való átgondolását, átszervezését jelentik. Ugyanakkor a világméretű információcsere kialakulása sürgetően követeli a módszerek nemzetközi szintű egységesítését, a feldolgozás szabványosítását. Elégedetten állapíthatjuk meg, hogy ezen a téren sem vagyunk lemaradva, valamennyi fontos kezdeményezésről tudunk, ill. annak már aktív résztvevői is vagyunk.

Fájdalmas viszont, hogy jelenlegi elhelyezésünk nem teszi lehetővé olvasó- és tájékoztatószolgálatunknak a kor megkövetelte színvonalra való emelését. Nemzeti könyvtárunk állománya a nehezen hozzáférhetőség állapotába került: állományunknak jelenleg negyven százaléka van külső raktárakban elhelyezve, távol az olvasóktól. A jelentős nemzeti értékeket magukba foglaló különgyűjteményeknek az 1975—80 közötti időszakra tervezett fejlesztését nem tudtuk elkezdeni — az itt elhúzódó, ill. meg sem kezdett munkák elmaradását tudományos közvéleményünk évek óta hiányolja.

Nemzetközi kapcsolatainkat elsősorban a szocialista országok társintézményeivel sikerült továbbfejleszteni s jelentős részt vállaltunk a KGST-országok közös információs rendszere keretében folyó munkálatokból is.

I. A KÖNYVTÁR GYŰJTEMÉNYEI

Állománygyarapítás

Könyvtárunk állománya 1974—75-ben 76 331 könyvvel, 10 124 évfolyam időszaki kiadvánnyal, 21 007 kézirattal és 136 565 db egyéb dokumentummal, összesen tehát 244 027 könyvtári egységgel gyarapodott. A két év folyamán az állományból törölt egységek száma 42 961, így a tényleges gyarapodás a két év alatt 201 066 könyvtári egység volt. A könyvtár állománya 1975. december 31-én 5 211 214 db.

A *beszerzési forrásokat* tekintve könyvtárunk gyűjteményei elsősorban a kötelespéldány-szolgáltatás útján gyarapodnak. A szigorúbb válogatás következtében az utóbbi években némileg csökkent az ily módon beszerzett dokumentumok darabszáma (1973: 92 836, 1974: 90 607, 1975: 86 345). Csökkenő tendenciát mutat a vételből származó dokumentumok gyarapodása is (1973: 21 658, 1974: 18 720, 1975: 14 191). Ezzel szemben növekedett a csere és az ajándék révén beérkező anyag mennyisége. A nemzetközi kiadványcsere élénküléséből és a Fölőpéldány Központ feldolgozó munkájából származó kiadványok főleg más forrásból már be nem szerezhető dokumentumokkal járultak hozzá az állomány teljesebbé tételéhez. Előbbinél elsősorban a szomszéd országokból beszerzett hungarikákat, utóbbinál az 1850 előtti hazai kiadványok feldolgozása során nekünk juttatott, állományunkban eddig még nem szerepelt címeket emeljük ki. Ugyancsak az „ajándék” rovaton jelentkezik a Gyarapítási Osztály aktivitása és jó kapcsolatai révén beérkező számos adomány is. Ezek közül elsősorban a külföldön élő magyarok adományai érdemelnek említést, többek között TÁBORI Pálnak, a Londonban elhunyt magyar írónak hagyatéka, valamint az USA-beli HUZÁNYI Istvánnak újabb, magyar vonatkozású küldeményei. Az adományozók növekvő száma arra vall, hogy egyre szélesebb körben válik ismertté nemzeti érdekű gyűjtőtevékenységünk.

A *külföldi aukciók* magas árszínvonalának ellenére mégis sikerült néhány kiemelkedő tételt beszereznünk. A Kulturális Minisztérium ajándékaént került könyvtárunkba a 13. század első feléből származó *Erzsébet-legenda*. Ilyen korai magyar vonatkozású kódexünk — 13. századi vagy ennél korábbi — csak 5 volt eddig birtokunkban, ezek közül egyik a *Pray*-, másik az *Anonymus-kódex*. Ugyancsak londoni árverésből származik egy 14. századi magyarországi provenienciájú kódex. Becses külföldi aukciós beszerzés BESSENYEI György anonim műve, a *Der Mann ohne Vorurtheil in der neuen Regierung*, melyről eddig csak fotokópiánk volt. Régi nyomtatványaink száma is gyarapodott a magyar származású isztambuli nyomdász, Ibrahim MŰTEFERRIKA két újabb kiadványának aukciós vételével. Közülük az egyik MŰTEFERRIKA leghíresebb és legszebb kiadványa, egy 700 lapos világtörténet, melynek 1733-as, 500 példányos kiadása ma könyvtörténeti ritkaság.

Gyarapítási munkánk kiemelkedő eseménye volt az a csereszereződés, amelynek eredményeképpen a Matica slovenska, a szlovák nemzeti könyvtár állományából a *Vízolyi Biblia* egy különösen szép, ajánlása, bejegyzései miatt külön is értékes példányához jutottunk. A KÁROLYI Gáspár által fordított első teljes magyar bibliakiadás nyelv- és irodalomtörténeti jelentősége közismert. A közel két és fél ezer lapos, vaskos kötet — a legterjedelmesebb 16. századi magyar könyv — fennmaradt példányai közül alig akad teljesen ép és kevésbé elhasznált. A most birto-

kunkba került kötet az eddigieknél méltóbban reprezentálja 16. századi nyomdászataunk e páratlan remekét. A Matica slovenskanak cserébe nyolc 16/18. századi RMK művet adtunk át, nagyrészt kassai és nagyszombati kiadványokat, melyekből könyvtárunk több példánnyal rendelkezett.

A gyarapításra fordítható összeg 1974-ben 4,11, 1975-ben 4,29 millió forint volt. A felhasználás 1974-ben 4 417 484,80, 1975-ben 4 291 939,40 forintot tett ki.

Könyvgyűjteményünk számos kiemelkedő, vagy ritka művel gyarapodott 1974–75-ben.

Az 1974-es belföldi könyvaukción négy ósnyomtatványt sikerült vásárolnunk, melyekből eddig nem volt példányunk. Hollandiából szereztük be azt az *Evagatorium* címen ismert gyűjteményes kötetet, amely a külföldön is sokat olvasott 15. századi magyar egyházi író, MICHAEL DE HUNGARIA számos kiadást megért *Sermones XIII. universales* című munkáját (Köln, 1505.) foglalja magában. Egyetlen magyarországi példányként került RMK-gyűjteményünkbe *A keresztény hitnek fő ágazatainak fundamentumi* (Kolozsvár, 1696.) c. mű, melyet 1940-ben ismertettek először. A bécsi KÜRNER-nyomda 1666. évi — eddig bibliográfiákban sem említett — magyar nyelvű kalendáriumának töredéke (RMK I. 1031 a) unikumnak számít.

Az újabb keletű *hungarikumok* közül említést érdemelnek SEMMELWEIS Ignác Bécsben, 1844-ben megjelent orvosi disszertációja, BALÁZS Béla, LUKÁCS György, RADÓ Sándor és VARGA Jenő emigrációban megjelent művei és az Amerikai Magyar Református Egyházak kiadványainak egy 63 darabos gyűjteménye, melyet a Tiszáninneri Református Egyházkerületi Gyűjteménytől kaptunk ajándékba.

Hazai ritkaságnak számít a *Debreczen-Nagyvárad*i *Értesítő* 1835-ös évfolyamának egy száma, melyek között 3 cenzúrált kefelevonat van, a cenzor kézjegyével. PETŐFI János vitézének egy 1845-ös kiadás-variánsa és OSVÁT Ernő 1923-ban 100 példányban megjelent emlékkönyvének egy dedikált példánya érdemel még külön említést.

Az egyetemes emberi kultúra értékei között is számos érdekes és értékes beszerzésünk volt: itt csak J. KEPLER két 17. századi művét, LE CORBUSIER egy 1937-es párizsi és egy 1947-es New York-i kiadású munkáját, valamint LEONARDO nemrég Madridban felfedezett műveinek facsimile kiadását emeljük ki, melyet a magyar származású RÉTI László szerkesztett.

Figyelemre méltó volt a segéd- és kézikönyvek gyarapodása. A *The New Encyclopaedia Britannica* 30 kötetes sorozata (London, 1974.), a 15 kötetes *Chamber's encyclopaedia* (4. ed. Oxford), az antikvitás olasz kiadású enciklopédiája (*Grande enciclopedia antiquariato e arredamento a cura di V. del Gairo*. Vol. 1–5. Roma, 1967–1968.), új afrikai enciklopedia (*Standard Encyclopaedia of Southern Africa*. 1971–). A Library of Congress térképtárának kiadásában jelent meg a *The bibliography of cartography* 5 kötetű (Boston, 1973.). A bibliofiliát két kiemelkedő mű képviseli: *Le grand siècle en France et ses bibliophiles. Volumes à provenance, manuscrits et documents de la Fondation Furstenberg-Beaumesnil et de la collection Jean et Eugénie Furstenberg*. Hamburg 1972. — *Mille et un livres botaniques de la collection Arpad Plesch*. Bruxelles 1973. (Gazdagon illusztrált szakkönyvtárakban is neves magyar gyűjtő szerkesztésében.) Fontos kronológiai mű Pierre M. CONLON munkája. (*Prélude au siècle des lumières en France. Répertoire chronologique de 1680 à 1715*. Genève 1970–1975. 6 db.)

A *Kézirattár* régi beszerzései közül a már említett két középkori kódexen kívül igen értékes NÁDASDY Bálint ferences 1551-ben Párizsban, utóbb Magyarországon írott és eddig elveszettnek hitt vaskos kötete. Prédikációkat, rendtörténetet és később beírt, 17. századi magyar verseket tartalmaz. A kanadai Yale Egyetem könyvtárától, az ottani orvostörténeti könyvtár magyar vezetőjének segítségével került hozzánk az a kötet, melynek üres lapjai VERSEGHY Ferenc költeményeinek saját kezű kéziratait tartalmazzák. A kötet irodalmunkban eddig ismeretlen volt.

Értékes levelek és egyéb kéziratok jutottak birtokunkba az alábbiaktól: ÁNYOS Pál, FALUDI Ferenc, EÖTVÖS József, VÖRÖSMARTY Mihály, KOSSUTH Lajos, SZÉCHENYI István, LISZT Ferenc, CSIKY Gergely, PETŐFI Zoltán, SZÉKELY Bertalan, EÖTVÖS Károly, JÓKAI Mór, JÁSZI Oszkár, JUSTH Zsigmond, JÓZSEF Attila, KOSZTOLÁNYI Dezső, KASSÁK Lajos, GYALUI Farkas, TÁBORI Pál.

A nagyobb terjedelmű fondok, hagyatékok közül kiemelkedik KODOLÁNYI Jánosé, mely a Kulturális Minisztérium ajándékképpen került könyvtárunkba. Sok felfedezni való vár a kutatókra még a következő személyek kéziratgyűjteményeiben, hagyatékaiban is: CHOLNOKY László (1879–1929) újságíró és novellista; FENYŐ László (1902–1945) költő, kritikus, műfordító; KELLÉR Andor (1903–1963) író, újságíró; JUHÁSZ NAGY Sándor (1883–1946) liberális politikus; DAJKÓ István, a két világháború közötti csehszlovákiai magyar irodalom fontos egyénisége; HALASI Andor író-újságíró; KOVÁCS Máté, a közelmúlt könyvtárügyének jeles képviselője.

Értékes gyarapodásai még kéziratgyűjteményünknek az olyan kortársi tudományos, vagy tudományos igényű művek kéziratjai, melyek terjedelmi okokból vagy speciális tartalmuk miatt egyelőre nem kerülnek publikálásra. Ilyen kézirat GYALAI Mihálynak háromkötetes, 170 ezer adatot összefoglaló magyar igazgatástörténeti helységnévtárája (1723–1944-ről), és ZEKE Zoltánnak, Bécsben élő könyvtáros kollégánknak 5 ezer adatot tartalmazó SZÉCHENYI István bibliográfiája.

A *Zeneműtár* állománya kortárs magyar zeneszerzők kompozícióinak eredeti kézírataival gyarapodott. Az 1974-ben megindított rendszeres gyűjtés során 1975-ben húsz jelenkori hazai zeneszerző harminc művének autográfját sikerült megszerezni, többek között ÁDÁM Jenő, BOZAY Attila, DURKÓ Zsolt, FARKAS Ferenc, MAROS Rudolf, RÁNKI György, SUGÁR Rezső kézíratait. Három jelentékeny gyűjteménnyel (Magyar Zeneművészek Szövetségének múzeális zenei dokumentumai, SZABOLCSI Bence és SZALAY Lajos általunk válogatott hagyatéka), valamint három LISZT és egy DOHNÁNYI zenemű-kézirattal is gazdagodott a Tár. A British Library mikrofilmjeinek segítségével elkészült KODÁLY Zoltán összes ott őrzött kéziratának fényképnagyítása.

A *Színháztörténeti Tár* gyarapodásának jelentős részét a színelőadásokról készült fényképek jelentették. A fővárosi színházak mellett a vidéki anyag beszerzését helyszíni kiszállásokkal szervezték meg. Az erdélyi, felvidéki és vajdasági magyar színjátszás dokumentumainak megszerzése érdekében is sokat és eredményesen fáradoztak. (Helyszíni tanulmányok, vásárlás, csere, mikrofilmeztes.) A szövegyűjtemény néhány értékes, múlt századi színdarabbal egészült ki.

A *Kisnyomtatványtár* az igen ritkán piacra kerülő régi magyar grafikai plakátokból mintegy 100 darabbal egészítette ki gyűjteményét, köztük VÉRTES Marcell, BÍRÓ Mihály, PÓLYA Tibor, EGRI József műveivel. Sikerült régi magyar városképeket ábrázoló levelezőlapokat is vásárolni.

A reprográfiai (mikrofilm, xerox) úton történő állománykiegészítés a könyvtár több gyűjteményében tovább folytatódott.

Feltárás

Katalógusok

1975-ben a könyvtár vezetősége megvizsgáltatta a rekonstrukciós munkák állását. Megállapítást nyert, hogy a szolgálati betűrendes katalógus rekonstrukciója — 12 évi munka után — 1974-ben befejeződött. Az olvasói betűrendes katalógusban a rekonstrukciós javítások átvezetése még folyik. A sorozati katalógus rekonstrukciója — mivel a betervezett létszámemelés elmaradt — csak lassan halad. A nem folyóiratjellegű időszaki kiadványok nyilvántartásának rekonstrukciója is folyamatban van, míg a szakkatalógus rekonstrukciójára — a megnövekedett kurrens feladatok mellett — csak igen kevés idő jutott.

A könyvek rekatalogizálása 1973 végén megkezdődött s 1974-ben már mint harmadik futószalag működött. (Első futószalag: köteles, második futószalag: vétel, csere, ajándék.) Az ütemezés azonban a kurrens munkáktól függő, melyek fontosságban természetesen megelőzik a rekatalogizálást.

Az ISBN-rendszer hazai bevezetésével megkezdődött a címléírásokon az ISBN-szám feltüntetése s megindult e számok sorrendjét követő új kiadói katalógus szerkesztése.

Az időszaki kiadványok feldolgozásánál fontos eredmény volt 1974-ben a retrospektív beszerzés futószalag rendszerének beindítása. A katalógus-rekonstrukció terén ebben az évben csak részeredmények születtek: munkaköri és munkamenet leírások készültek s foglalkoztak a teljes munkálatokat átfogó reform-terv kidolgozásával. 1975-ben végre a könyvtár Vezetői Tanácsa elé került az *időszakos kiadványok* feldolgozásának és a periodika-gyűjtemény rekatalogizálásának tervezete s ezzel összefüggésben a feldolgozás általános munkaszervezeti reformja. A jóváhagyott tervezet értelmében az év hátralevő részét az új munkaszervezetre való áttérés előkészítésére, valamint a szükséges szabályzatok kidolgozására fordították. A Vezetői Tanács határozata a régi Hírlaptár teljes állományának — mely 1974 végén mintegy 38 000 címet és 185 000 kötetet tett ki — teljes rekatalogizálását írja elő. E nagyarányú vállalkozás jelentős létszámigénnyel jár s ha ez nem lesz biztosítható — már pedig a jelek erre vallanak — e fontos munka bizonytalanul hosszú ideig fog elhúzódni. 1976-ban mindenesetre megkezdődik a gyűjtemény rekatalogizálása, az akkor rendelkezésre álló erővel. A munka előkészítéseként rendezték és felállították az évek óta pincében maglyázott mintegy 65 m³ (52 000 kötet) periodikaanyagot, amely a rekatalogizálás során az állomány hiányainak kiegészítését fogja szolgálni.

A periodikumok rekatalogizálásának megindítása egyfelől, a komplex gépesítésre való felkészülés másfelől halaszthatatlanná tették a könyvtár egész feltárási munkájának átgondolt átszervezését, korszerű alapokra való helyezését. Időszaki feladattá vált a nemzetközi szabványokhoz való alkalmazkodás is. A könyvek és időszaki kiadványok nemzetközi szabványos számozása (ISBN-ISSN rendszer) a dokumentumtípusok elhatárolásának kérdését élezte ki. E helyzetben a könyvtári futószalag legfontosabb állomásait egyesítő gyűjteményi főosztálynak jelentős elméleti-módszertani-szervezési munkákat kellett magára vállalnia s

ezeket sikerrel teljesítette is. Az 1975-ös évet a főosztály munkájában a munkaszervezet és munkamenet korszerűsítésére és átalakítására való felkészülés időszakának tekinthetjük.

A Magyar Folyóiratok Repertóriumának alapján készülő cikkszakkatalógus 1965–1970-es korszaka szerkesztési munkálatai befejeződtek, 1976-ra már csak az utalók elkészítése maradt.

A *különgyűjtemények* feltáró munkáját számos kedvezőtlen tényező befolyásolta. A 70-es évek második felére tervezett létszámemelés elmaradása miatt a táruk a kurrens gyarapodás feldolgozására kénytelenek koncentrálni, több helyen azonban még a gyarapodással való lépéstartás sem problémátlan. A Kézirattár elvégezte a nem fond-szerű restancia felszámolását, de ugyanakkor elmaradt a latin katalógus munkálataival. 1975-ben a betervezett fond-feldolgozásnak csupán kétharmadát végezhették el. A Kisnyomtatványtár — létszámfejlesztés híján — nem tudta megindítani rekonstrukciós munkáit. Csoportos feldolgozású anyaga (elsősorban a vállalati irodalom) állandóan emelkedik: a néhány év előtti tízezer nagyságrenddel szemben az évi szaporulat megközelíti a tizenötezeret (1970: 9 157, 1974: 14 836). Ennek ellenére megkezdtek a régi magyarországi képeslapok gyűjteményének rendezését. A Zeneműtár szüneteltetni volt kénytelen betűrendes katalógusának rekonstrukcióját. A Színháztörténeti Tár modern drámák analitikus feltárásával tette színvonalasabbá feltáró-informáló tevékenységét. A Térképtár a feldolgozó munka újjászervezése terén tett előhaladást, 1975-ben azonban erősen hátráltatta működését, hogy a Tár teljes anyaga az év nagyobb részében hozzáférhetetlen volt.

Bibliográfiák

A hazai irodalmi termés folyamatos regisztrálásában fennakadás nem volt, a nemzeti bibliográfia legfontosabb három kurrens kiadványa folyamatosan megjelent. (*Magyar Nemzeti Bibliográfia* és *Magyar Folyóiratok Repertórium*a kéthetenként, a *Magyar Zeneművek Bibliográfiája* negyedévenként.)

A *kumulációk* tekintetében a lemaradás — személyzeti nehézségek miatt — sajnos tovább nőtt. Az éves magyar könyvészet 1971-es kötetének megjelenése csak 1976-ban várható. Az eredetileg tízévesre tervezett ciklusbibliográfiák most következő kötetének időhatárát a gépesített nemzeti bibliográfia 1976-os indulása miatt meg kellett változtatni: az 1961-el kezdődő összefoglalás 1975-el zárul majd. A Térképtár folyamatosan végezte ugyanezen időszak térképbiográfiájának előkészítését.

A *Magyar Könyvészet 1921–1944.* nagy retrospektív bibliográfiai vállalkozás munkálatai 1974-től felgyorsultak. A beszámolási időszak végére befejeződött a címszerkesztés egységesítése s ezzel a majdani kiadvány kézírata egységes formátumban gyakorlatilag együtt van. 1976-ra a szakozás is befejeződik.

A *Régi Magyarországi Nyomtatványokat* feltáró munkacsoport az RMNY második kötetének, az 1601–1635 közötti időszak anyagának könyvészeti feldolgozását lényegében befejezte. Hiányzik azonban a Románia területén levő példányok felkutatása és bibliográfiai leírása. A csoport vezetőjének, dr. Borsa Gedeon tud. főmunkatársnak 1975-ös nyugat-németországi tanulmányútja váratlanul nagy eredményeket hozott: a magyar irodalomtörténet számára páratlanul értékes, eddig ismeretlen dokumentumokat sikerült feltárni. — Az 1712–1800

közötti korszak nyomdatermékeinek országos számbavétele jól szervezeten folyt: a feltárt példányok száma 1974 végén meghaladta a 30 000-et. A következő évben újabb mintegy 25 000 tételt sikerült regisztrálni nemcsak Magyarországon, hanem Csehszlovákia és Jugoszlávia területén is. A több mint félszázezer példány feltárása során eddig 1750 olyan kiadványra bukkantak, amelyek eddig bibliográfiailag ismeretlenek voltak. A számbavétel eredményeképpen három nyilvántartás készül folyamatosan: szerzői betűrendes, nyomdász és példány szerinti.

Az éves magyar *sajtóbibliográfia* következő kötete az új periodika-feldolgozási rendszer bevezetésével összefüggésben az 1976-os év anyagát fogja tartalmazni.

A hazai dokumentumok retrospektív feltárásában fontos munkát végzett a Zeneműtár, ahol 1974-ben végre nagyobb arányokban indulhatott meg az 1820 előtti *zeneműnyomatványok és zenei kéziratok* országos számbavétele. Ebben az évben 21 hazai gyűjteményből 887 tétel feldolgozása és a RISM központba való továbbítása történt meg. (Répertoire International des Sources Musicales, központja Kasselben működik.) 1975-ben befejeződött a nyomtatványok számbavétele és elkezdődhetett a zeneműkéziratok bibliográfiai feltérképezése. Ily módon remélhető, hogy ebben az alapvető nemzetközi zenei bibliográfiában — legalább még a pótkötetekben — Magyarország anyaga is szerepelni fog.

A *hungarika bibliográfiák* kurrens időszaki kiadványai folyamatosan jelentkeztek. (*Hungarica Külföldi Folyóiratszemle. Külföldi Magyar Nyelvű Folyóiratok Repertórium.*) A *Külföldi Magyar Nyelvű Könyvek* c. sorozat tízéves ciklusbibliográfiáiból (1961—1970) a romániai kötet anyagának kézírata elkészült, a csehszlovákiai kötet anyaga kéziratformában együtt van. A *Külföldi magyar nyelvű hírlapok és folyóiratok címjegyzéke és adattára 1945—1970. c.* kiadványnak 1974-ben újabb kötete jelent meg dr. KEMÉNY G. Gábor tud. főmunkatárs összeállításában: a szomszédos szocialista országok címeit magában foglaló rész. — A *Magyar irodalom idegen nyelven 1945—1968. c.* bibliográfia kézírata elkészült, 1976-ban kerül nyomdába.

Könyvtárunk, mint a magyar irodalomtudomány és irodalomtörténet szak-könyvtára, magára vállalta egy kurrens *magyar irodalomtörténeti szakbibliográfia* kiadását. Az előkészületi munkálatok 1975-ben megindultak s előreláthatólag a következő években már megjelennek a sorozat első kötetei, melyek 1976-tól regisztrálják a tárgykor irodalmát.

A *nemzetközi könyv- és könyvtártörténeti bibliográfia (International current Bibliography of the History of the printed Book and Library)* részére folyamatosan megküldtük a hazai anyagot.

A napi feladatok ellátása mellett a bibliográfiai munka középpontjában továbbra is a *Magyar Nemzeti Bibliográfia* számítógépesítése állt. A Számítástechnikai Koordinációs Intézet 1974-ben kidolgozta a gépesített MNB rendszertervét s az év végén kötött szerződés értelmében megkezdte a programozás munkáját. Még ugyanebben az évben a könyvtár vezetősége a Bibliográfiai Osztály előterjesztése alapján elfogadta az új rendszerű MNB tartalmára és szerkezetére vonatkozó javaslatokat. A tartalmat illetően a gépesített MNB gyűjtőköre bővebb lesz az eddiginél, szerkezetében pedig arra törekszik, hogy az „egyszeri feldolgozás — többszöri felhasználás” elvét gyakorlattá tegye. Ez az elv természetesen a munkaszervezetben komoly problémákat vet fel s a könyvtári feldolgozás-regisztrálás hagyományos munkamenetének gyökeres reformját igényli. Ebben a helyzetben a könyvtár vezetősége azt az álláspontot fogadta el, hogy az MNB gépesítésével

párhuzamosan rá kell térni a könyvtári üzem komplex gépesítésének útjára. Nem tartható fenn tartósan az az állapot, amely a könyvtári munka egy részének korszerű szintre való emelését nem terjeszti ki fokozatosan a vele szervesen összefüggő területekre is. Valamennyi, a gyűjteményre épülő szolgáltatás reformja természet-szerűleg visszahat az alapra is. Az ebből következő konzekvenciák hosszú évekre szóló programot adnak a nemzeti könyvtárnak s több mint 170 éves történetében újabb korszakos változást jelentenek.

A gépesítés munkálatai 1975-ben új szakaszba léptek. A megindult programozási munkák igényeinek megfelelően a szabályzatok átdolgozásra kerültek, ill. újabb instrukciókkal egészültek ki. E módosítások alapján elkészült a leendő gépi bibliográfia modellszámának 3. átdolgozott változata. Az MNB Szerkesztőségének keretében létrejöttek a gépelőtti feldolgozás személyi keretei: az új munkatársak részt vettek a központilag megrendezett számítógépes tanfolyamon, és belső képzés keretében megismerkedtek mind a szerkesztés, mint a bibliográfiai leírás, mind a szakozás alapvető ismereteivel. A gépi igényekhez igazodó köteles-példány-feldolgozás az év utolsó negyedében — kísérleti jelleggel — megkezdődött. A gépi próbaüzemelésre azonban — a berendezések importjának időbeli elcsúszása miatt — még nem kerülhetett sor.

Használat

Könyvtárunkat 1974-ben 63 528, 1975-ben 66 387 olvasó kereste fel és 515 195, illetve 513 561 könyvtári egységet használt.

E számok alatta maradnak az 1973-as év kiugróan magas látogatottsági fokának, valamivel magasabbak viszont az 1970—71-es évek átlagánál. Egyre nő azonban a feszültség az igények és a lehetőségek között: könyvtárunk dolgozóinak minden erőfeszítése ellenére a kiszolgálás színvonala — objektív okok következtében — egyre romlik. A könyv- és periodika-anyag túlnyomó részének külső raktárakban való elhelyezése, az ide-oda szállítással járó kiszolgálási nehézségek, az állomány egyes részeinek hosszú hónapokon át tartó hozzáférhetetlensége mind az olvasói kiszolgálás színvonalát rontották, kutatóink és olvasóink munkáját nehezítették. A szaktudományból általános tudományos olvasóvá átalakított olvasóterem sem vált népszerűvé a tudományos kutatók körében. (Ennek egyik oka volt még 1974-ben az egyműszakos nyitvatartás.) Pedig az intézmény iránti érdeklődés, társadalmi elvárás nem csökkent: ezt bizonyítja a beiratkozott olvasók számának növekedése (1973: 12 660, 1974: 13 099, 1975: 13 438). Az 1974-es év nehézségeit még tovább növelték a Nemzeti Múzeum épületének olyan fűtési, világítási, vízellátási problémái, amelyek nemcsak a főépület nyilvános szolgálati munkáját, hanem saját dolgozóink helyzetét is megnehezítették.

Ilyen előzmények után a könyvtár vezetősége 1975-ben megvizsgáltatta a központi olvasószolgálat helyzetét az olvasókkal való kapcsolatok szempontjából s a következő megállapításokra jutott: minden olvasói kategóriában kevés a férőhely, csúcsforgalmi időkben állandósult a ruhatárban való sorbaállás; raktáraink zsúfoltak és az állománynak jelenleg 40, de tovább növekvő százaléka külső raktárakban van, ahonnan csak előrendeléssel, másnap vagy harmadnap szolgálható ki; kevés az olvasószolgálati-technikai, valamint a raktári kiszolgáló személyzet, növekszik a fluktuáció, a begyakorlás lehetősége csökken; a kiszolgálás a külső körülmények (szállítási nehézségek) miatt nem zökkenőmentes; a központi olva-

sószolgálat elhelyezése defunkcionális, berendezése, felszerelése elavult, korszerűtlen, a karbantartás elégtelen; a személyzet munkahelyi zsúfoltsága a szolgálat feltételeit zavarja, a tájékoztatás intenzív szellemi munkáját gátolja.

Ilyen körülmények között érthető, hogy olvasótáborunk legértékesebb része, a tudományos kutatói kategóriába tartozók pártoltak el elsősorban a könyvtártól: a vizsgálat elemzései kimutatták, hogy míg 1968-ban egy-egy kutató átlagban 33 alkalommal jött és 125 kötetet használt, 1974-ben már csak 23 alkalommal jött és évi használata 77 kötetre esett.

Ebben a helyzetben könyvtárunk vezetősége s az olvasószolgálat dolgozói megkíséreltek legalább olyan változtatásokat, reformokat végrehajtani, amelyek az adott lehetőségeken belül az olvasói ellátás színvonalát javítják. Ezt a célt szolgálta az általános olvasótermi csoport létrehozása, a tudományos olvasóteremben a könyvek, kéziratok és régi nyomtatványok egységes kiszolgálásának megteremtése, az itt ideiglenesen elhelyezett munkahelyek megszüntetése, ill. áthelyezése, az olvasóterem két műszakban való üzemeltetése, az általános olvasóteremben jelhívó-berendezés felszerelése és működtetése. Sajnos az év második felében új és váratlan nehézségekkel kellett szembenézni: a vári toronyraktárakban elhelyezett anyag július közepétől december közepéig gyakorlatilag hozzáférhetetlen volt. Olvasóink körében érthető módon ez újabb elégedetlenség és panaszok forrásává vált.

1975-ben két különgyűjteményünk olvasószolgálatára is nehéz helyzetbe került: a Térképtár anyaga tárolási nehézségek miatt az egész év folyamán hozzáférhetetlen volt. A Zeneműtár költözködés miatt volt kénytelen olvasóforgalmát négy hónapig korlátozni. Kisnyomtatványtárunk forgalmát viszont a felszabadulásunk 30 éves évfordulójával kapcsolatos megemlékezések és kiállítások jelentősen megnövelték: 12 intézménynek több mint 200 dokumentumot kölcsönöztek.

A központi Olvasó- és Tájékoztató Szolgálat rendszeresen készített irodalomkutatásokat, írásbeli tájékoztatásokat bel- és külföldi intézmények, valamint magánszemélyek részére. (1974: 563, 1975: 544. E számok magukban foglalják a leőhely megállapítást igénylő másolatrendeléseket is.) A fontosabb irodalomkutatások voltak 1974-ben: SZÉCHENYI Istvánra vonatkozó irodalom (a saigoni francia főkonzul részére); SZÉCHENYI Ödön életrajzi adalékai (Hunter College of the City University of New York); bácskai újságok adatai (Verlag Versicherungswirtschaft, BRD); JÓKAI kiállítás anyaga (Podunajske Muz. Komárno); Zemplén megye híres szülötteiről kiállítás anyaga (Muz. Trebisov); Erdélyben megjelent hetilapok és folyóiratok adatai (Jewish National and University Library); magyarországi könyvtártudományi és dokumentációs periodikák jegyzéke (FID); BEM Józsefről ábrázolások (Magyar—Lengyel Társaság, Tarnów); P. NERUDA irodalom magyarul (MSZMP KB); vajdasági folyóiratok adatai (Hungarológiai Intézet Újvidék); Gordon CRAIG-re vonatkozó irodalom és adatok (Institut für Theatergeschichte, München); a Parlament építészeti adatai (St. Louis Library); könyvtártudományi munkák (Turkish National Library); a dekabristákra vonatkozó magyar irodalom; dán fordítások magyar adatai (Kongelige Bibliotek, København); Thomas MANN magyar fordításai; Maximilien, Augustin, Charlotte de ROBESPIERRE bibliográfia és ikonográfia (J. P. JUPILER, Arras); a szocialista országok alkotmányai és magyar alkotmányjogi publikációk (Warszawa); bánáti bolgár kiadványok (A. Dulicsenko, Ashabad); VERANCICS Antalra és Faustusra

vonatkozó magyar adatok (Fondazione L. Einaudi, Milano); a magyarországi könyvtárak története, könyvtártudományi cikkek bibliográfiája (Peter SCHAAR et Co., Australia); magyar világutazók művei, a MAGYAR-, TELEKI-, RÖHNEL-, VÁMBÉRY-expedíciókra vonatkozó német és francia irodalom (Ferdinand SALENTINY, Franciaország); Arad megyére vonatkozó helytörténeti kutatások (Hans PROHASKA, Park Ridge, Illinois). — 1975-ben a fontosabb és tipikus kérdések közül az alábbiakat emeljük ki: BEETHOVEN magyarországi kapcsolatai; székely és román adománygyűjtemények adatai; TVARDOVSKIJ Magyarországon; MADÁCH német fordításai; szlovák nyelvű zoltárok adatai; saktörténeti kutatások; a szlovén nemzetiségi kérdés; APÁCZAI CSERE János munkássága és irodalom; magyar könyvtárak és könyvterjesztők adatai; RÓZSA Sándor élete; ifjúság-szociológiai munkák; SZÉCHENYI Istvánról szóló munkák; vívósport-bibliográfia; KERTBENY—HEINE kapcsolatok; a fejlett szocialista társadalom témabibliográfiája; ILLYÉS Gyula-bibliográfia; BOLYAI-bibliográfia; fotózási témabibliográfia; magyarországi kivándorlások adatai; Irak-bibliográfia; régészeti és embertani kutatások és kutatók; népszínművek bibliográfiája; MÓRICZ-bibliográfia; KLOPSTOCK-művek adatai; magyar történeti, helytörténeti és családtörténeti kutatások stb.

A kölöngyűjtemények által adott írásbeli tájékoztatások száma évről évre növekvő tendenciát mutat (1973: 331, 1974: 415, 1975: 566). A megkeresések tükrözik a hazai kutatási igények növekedését, de tükrözik egyes gyűjteményeinknek — elsősorban a Zeneműtárnak, Kézirattárnak és Régi Nyomtatványok Tárának — a nemzetközi tudományos életben való növekvő ismertséget.

A könyvtárban őrzött dokumentumok alapján 40 esetben adtunk ki hiteles másolatot, 115 esetben színészi működésről igazolást.

A könyvtárat felkereső látogatók — tanulmányi és szakmai csoportok, külföldről érkező egyéni látogatók — részére alkalmyszerűen végeztünk vezetések, bemutatásokat. Mostoha helyviszonyaink sajnos nem teszik lehetővé ezek rendszeresebbé tételét, még kevésbé propagálását. Munkánk így a felmerülő igényeknek megfelelően alakul, sőt még az igényeket sem tudjuk minden esetben kielégíteni. A látogatások zöme a Kézirattárra és a Régi Nyomtatványok Tárára korlátozódik s miután külön bemutató helyiséggel egyik sem rendelkezik, a látogatások lebonyolítása a napi munkamenetet erősen zavarja. (Látogatók száma 1974-ben 905, 1975-ben 756.)

1974-ben emlékkiállítást rendeztünk CSOKONAI VITÉZ Mihályról, A. P. CSEHOVRól, kisebb megemlékező jellegű kiállítást Pablo NERUDÁRól. 1975-ben is több kiállítást rendeztünk s közülük néhánynak igen kedvező visszhangja volt mind a sajtóban, mind a szakemberek körében. A következő évfordulókról emlékeztünk meg: felszabadulásunk 30 éve, a *Vasárnapi Újság* 120 éve, JÓKAI Mór születésének 150., Czuczor Gergely születésének 175. évfordulója, KEMÉNY Zsigmond halálának 100. évfordulója. Több alkalommal mutattuk be új szerzeményeinket s számos esetben kölcsönöztünk dokumentumokat más intézmények által rendezett kiállításokra.

Raktározás

A vári toronyraktárak 1973 őszén megkezdett betelepítési munkáját 1974-ben is folytattuk s a kitűzött tervet — 7 300 pfm. áttelepítése — jelentősen teljesítettük (10 281 pfm.). Mindez lehetővé tette a régi raktári részekben olyan átrendezések végrehajtását, amelyek több állományi rész elhelyezésének kedvezőbb feltételeket teremtettek. Pl. a Rosenberg hp. utcai raktár betelepítésének befejezése, a Rákospalotai raktár kiürítése. Utóbbi lehetővé tette a Kisnyomtatványtár és a Térképtár szorongató raktározási gondjainak enyhítését.

Mindez azonban nem tette elkerülhetővé, hogy a könyvek nagyarányú várba szállítását ne kövesse a különgyűjtemények anyagának hasonló megosztott elhelyezése. A sort elsőként a Színház-történeti Tár kényszerült elkezdni: ládázott anyaga már 1973 végén felkerült a várba. A következő évben jelentős anyagrészeket szállított a várba a Kisnyomtatványtár és a Térképtár is.

A vári költözés jó ütemű végrehajtásának eredménye, hogy megszüntethető volt az anyag egy részének kényszerű ládázása, sőt a már sok éve ládában levő muzeális könyvgyűjtemény jelentős része is polcra került. A mennyiségében egyre növekvő, ún. külső raktárakba telepített anyag az olvasók ellátásában természetesen késedelmet jelentett, azonban a heti négy alkalommal való kiszolgálás biztosításával sikerült némileg enyhíteni ezen a nehézségen.

1975-ben a vári toronyraktárak betelepítését már eleve kisebb üteműre terveztük. Az áttelepített anyag mennyisége így kb. fele volt az előző évnek (4 609 pfm.). Az év második felében azonban váratlanul új nehézséggel kellett szembenéznünk. A vári raktárakban elhelyezett állomány — a helyiségek természetes szellőzésének megszűnése következtében — gombafertőzést szenvedett, melyet a megfelelő klímaviszonyok helyreállításával sikerült megszüntetni. Ennek következménye viszont a vári raktárak kényszerű lezárása, a kiszolgálás több hónapon át való szüneteltetése volt.

E nehézségekhez járult még, hogy a különgyűjtemények 1975-ben csaknem egész éven át a permanens költöztetés és raktárrendezés állapotában éltek. Teljes állományával új helyre költözött a Zárolt Kiadványok Tára, nagyarányú raktárköltöztetést hajtott végre a Zeneműtár. Jelentős anyagrészeket mozgatott meg, rendezett át és költöztetett a vári raktárakba a Kisnyomtatványtár és a Színház-történeti Tár. A Kézirattár a fond-állomány számára kapott új raktári részt telepítette be. Tragikus helyzetbe került a Térképtár: a késedelmesen leszállított térképtároló fémszekrények hibásnak bizonyultak, a helyszíni javítások sem segítettek, végül a gyártó cég visszaszállította és újra legyártotta a 36 db szekrényt. Eközben a Térképtár anyaga egész éven át máglyázva volt, az olvasók számára hozzáférhetetlen állapotban. A Mikrofilmtárban elkezdődött, de egyelőre igen lassú ütemben halad az új negatív filmraktár építése.

A Fölőspéldány Központ végre kiüríthette a Beloiannisz-utcai pinceraktarat s az itt tárolt mintegy 60 000 kötetet a rákospalotai épület raktáraiban helyezhette el. Fontos eredményként könyvelhetjük el, hogy ebben az évben a Fölőspéldány Központnak valamennyi raktárát sikerült fertőtleníteni.

A Raktári Osztály feladatköre tovább bővült: 1974. szeptember 1-től a Hírlapfeldolgozó Osztálytól átvette a kurrens periodika raktár kezelését és anyagának kiszolgálását. — Hosszabb előkészítés után kialakult a központi törzsgyűjtemény új raktári jelzetrendszere, amely először az időszak kiadványoknál kerül bevezetésre.

Állományvédelem és reprográfia

A magyar hírlapok állományvédelmét továbbra is egyik legfontosabb feladatként tartottuk számon s folytattuk azt a nagyarányú programot, amelynek célja a magyar újságok országosan egyedülálló gyűjteményének megóvása. Jelentős anyagi ráfordítással igyekszünk elérni, hogy a hírlapköteteket eredeti állapotukban is konzerváljuk s ugyanakkor a mikrofilmezéssel használatukat egyre szélesebb rétegek számára tegyük lehetővé, könyvtárunkon, ill. Budapesten kívül is. Saját olvasótermünkben 1974-ben a hírlapok húsz százalékát már mikrofilmen használták.

A program keretében 1974—75-ben 6 064 hírlapkötet 76 892 lapja került javításra, bekötöttek 6948 hírlapkötetet s negatív mikrofilm készült közel 5,4 millió hírlapoldalról, ami 3 250 987 mikrofilmkockának felel meg. A pozitív olvasófilm termelése a két év alatt 3,6 millió kocka volt (3 640 155).

A hírlapok javítása és konzerválása terén az évekkel ezelőtt vásárolt laminátor územbe állítása körüli nehézségeket sikerült elhárítani s 1975 novemberétől a gép már rendszeresen működött. Segítségével azok az erősen rongált újságlapok is konzerválhatók, amelyek a régi, hagyományos eljárással már nem voltak menthetők. Az egyébként jól bevált Regnal SI restauráló eljárást szélesebb körben sajnos nem alkalmazhatjuk: az épület szellőzőberendezésének hibája miatt a vegyifülke elszívása nem működik kielégítően.

Tovább folytatódott a különgyűjtemények anyagának állományvédelem mikrofilmezése is. A két év alatt 262 243 negatív mikrofilmkocka készült el. Említést érdemel a grafikai plakátokról készült mintegy 2000 színes diafelvétel, mert ezzel sikerül megszüntetni a használat által erős rongálódásnak kitett, értékes régi plakátgyűjtemény további romlását.

A mikrofilmezés mennyiségi eredményei mellett nagy gondot fordítottunk a minőség optimális szintjének elérésére, ill. fenntartására. E célból kerültek műszeres átvizsgálásra az 1970—73 között készült archív-negatívak és indult meg a filmek átmosása. A technológiai előírásokat tovább javították; ennek eredményeként a két év alatt mintegy 300 000 forint megtakarítást értek el s a selejtszázalékot is sikerült a minimálisra szorítani.

Az állománykiegészítő mikrofilmezést mind saját, mind más könyvtárak részére tovább folytattuk. Az 1975-ben vásárolt hordozható mikrofilmvevő lehetőséget ad a helyszínen végezhető állománykiegészítésre, amit néhány egyházi könyvtárban már meg is kezdtünk. A vidéki könyvtárak és más intézmények részére a már filmen levő anyagokból pozitív olvasófilmeket készítettünk térítés ellenében: 1974-ben huszonnégy megyei, ill. járási könyvtár közel 1 millió mikrofilmkockát igényelt a hírlapgyűjteményből.

A Mikrofilmtár továbbfejlesztésének kérdésével a könyvtár vezetősége 1975 végén foglalkozott. A Kulturális Minisztériummal egyetértésben olyan döntés született, hogy a Mikrofilmtárat a távolabbi jövőben a magyarországi könyvtárak mikrofilm-szolgáltató központjává kell fejleszteni. A jelenlegi mikrofilmtekercsek használata mellett be kell vezetni a mikrokártya-előállítást is, mely a kisterjedelmű dokumentumok esetében gazdaságosabb és könnyebb visszakeresést biztosít. A Pentakta microfiche felvevő gépsor megrendelése már meg is történt.

A kötetzeti teljesítmények 1974-ben igen magasak voltak, 1975-ben némi visszaesés következett be. A Könyvkötészet, a Hírlap-Állományvédelmi Üzem és

a raktárakban folyó helyi állománymegóvás a két év alatt együttesen 9740, ill. 7801 állományi egység kötését végezte le. (Ezen kívül még több mint ezer saját kiadvány bekötését kellett vállalniuk.) Külső kötészetben 19 138 állományi egységet sikerült kötetnünk.

A Restauráló Laboratórium a különgyűjtemények és a műemlékkönyvtárak anyagából összesen 8829 db nyomtatvány, ill. kézirat restaurálását végezte el, melynek egy része fertőtlenítés és konzerválás volt. Két, újonnan munkába állított restaurátor most már teljes munkaidőben az egyházi gyűjtemények értékes darabjainak restaurálásával foglalkozik.

Reprográfiai szolgáltatásunkban mind a foto-, mind a xerox-másolatok iránti igény növekvő tendenciát mutat, jóllehet az importanyagok terén fellépett beszerzési nehézségek miatt nem mindig sikerült azokat a kívánt határidőre kielégíteni. Sokszorosító Üzemünk munkáját 1975-ben már erősen gátolta a géppark leromlása, mely a gépek nagyfokú kihasználtsága miatt következett be. Az újonnan vásárolt összehordógép munkába állítása is késett: az üzembiztos működéshez szükséges papírt csak a következő évtől sikerül majd biztosítani. A nehézségeken a Sokszorosító Üzem jobb munkaszervezéssel, a szigorúbb szabványosításnak köszönhető papírtakarékossággal s az importanyagoknak hazai megfelelővel való pótlásával igyekezett úrrá lenni.

Műemlék könyvtárak

A zirci Reguly Antal műemlék könyvtárban állományvédelmi gondjaink sajnos továbbra sem szűntek meg. Az épületnek a könyvtárat is megában foglaló részében a könnyező házigomba elterjedtsége és kártétele lényegesen nagyobb a korábban megállapítottnál. Az elhárítás és az érintett épületrész felújítása tervszerűen folyik, az állomány biztonságáról is gondoskodás történt. A látogató forgalmat ennek ellenére nem kellett szüneteltetnünk: a látogatók száma mindkét évben meghaladta a negyvenezretet.

A gyöngyösi Bajza József műemlék könyvtárban tovább folytatódott a szakszerű feldolgozó munka és megkezdődött az anyag tervszerű restaurálása is. A látogatók száma meghaladta az ötezer főt.

II. KÖZPONTI SZOLGÁLTATÁSOK

A központi szolgáltatásoknál 1974 csaknem minden területen az elméleti tisztázások megindulásának, a reformterveknek éve volt. Ez részben még 1975-ben is folytatódott, hiszen a legtöbb területen saját munkánkon messze túlmutató, a magyar könyvtárügy egészét érintő feladatok megoldásáról volt szó.

Megvalósult eredményről számolhatunk be a nemzetközi szabványos könyvszámozás tekintetében: 1974-ben Magyarországon a hivatásos kiadók már ISBN-számmal ellátva jelentették meg kiadványaikat. Ezzel a nemzeti könyvtár újabb fontos központi funkciót vállalt magára. 1975-ben az ISBN-számok rendszerét a nemhivatásos kiadók kiadványaira is kiterjesztettük. A megjelent kiadványok utólagos ellenőrzésénél kiderült, hogy a hivatásos kiadóknál a könyveknek csupán 4,3 százaléka jelent meg ISBN-szám nélkül, ami egyéves működés után nemzetkö-

zi átlagban is igen jó eredménynek számít. A nem hivatásos kiadóknál természetesen kedvezőtlenebb az eredmény: kiadványaikat csak 42 százalékában látták el ISBN-számmal. Megtörténtek az előkészületek az időszaki kiadványok ISSN-számmal való ellátásának 1976-os bevezetésére is. Ez a munka a periodikumok vonatkozásában jóval több nehézséggel jár, mint a monográfiáknál. Még bonyolultabbá teszi a helyzetet a magyarországi folyóiratoknak már előzőleg nyugaton kiadott ISSN-számok sokasága, mely a kiadványok és a nyelv ismerete hiányában számtalan hiba forrásává vált.

A hazai könyvtárak állománygyarapításának és állományapasztásának munkájához könyvtárunk három részlege nyújt aktív segítséget: a Kötelezpéldány Szolgálat, a Fölőspéldány Központ és a Nemzetközi Csereszolgálat.

A nyomdák által beszolgáltatót kötelezpéldányok számának lassú emelkedése tovább tart. (1973: 1 018 342, 1974: 1,039 329, 1975: 1 047 272). A növekedés elsősorban a füzetes nyomtatványok számának emelkedéséből adódik. A beérkező nyomtatványokból az OSZK részesedése 164 142, ill. 162 020 db volt (tehát mintegy 16 százalék), a hazai könyvtáraknak 602 754, ill. 554 000 db jutott. A fennmaradó fölőspéldányokat régebben a Fölőspéldány Központ bocsátotta utóválogatásra, 1975 októberétől azonban ezt a feladatot is a Kötelezpéldány Szolgálat látja el.

A kötelezpéldány beszolgáltatás teljességének biztosítására újabb erőfeszítések történtek. (Helyszíni ellenőrzések, sokszorosítók bevonása a beszolgáltatásba, stb.) A kötelezpéldányok elosztásának új, a hazai könyvtárügy jelenlegi helyzetének jobban megfelelő rendszerének kidolgozása — a Kulturális Minisztérium kezdeményezésére, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ részvételével — szintén napirendre került. A hálózati elv helyett a gyűjtőkori kooperációra alapuló elképzelések később a regionális ellátás új szempontjaival bővültek.

A Fölőspéldány Központ a hazai könyvtáraknak a két év alatt 83 824 könyvtári egységet juttatott. A szétozott anyag egy része fölőspéldány volt, más része a kötelezpéldány-maradékból származott. További 37 509 fölőspéldány címét az anyag átvétele nélkül közvetítették. Az egyes könyvtáraktól mintegy 140 000 fölőspéldányt vettek át, további hasznosításra, ill. egy központi tartalékraktárban való elhelyezésre.

A Fölőspéldány Központ mintegy egymillió állományának 1972-ben megkezdett selejtezése és szakcsoportosítása befejezést nyert. Jelenleg a Központ kb. 150 000 feldolgozott és 800 000 feldolgozatlan kötettel rendelkezik. Ennek az anyagnak feltárása és hasznosítása az elkövetkező időszak feladata.

A hazai könyvtárügy régi problémája, a központi tároló könyvtár megvalósítása került újra napirendre a törökbálinti társasraktár építésének tervével. A több intézmény — köztük több könyvtár — társulásával felépítendő raktárkomplexből könyvtárunk is részesül a központi tárolás és kölesönzés funkciójának ellátására. A Központi Kölesönzési Alap és Tároló Könyvtár feladat- és gyűjtőkörét, szervezetét és működését, továbbá a fölőspéldány Központnak a tároló könyvtár működésével kapcsolatos, megváltozott feladatainak tervét könyvtárunk vezetősége 1975 ősztén tárgyalta meg. A tervet a következő évben az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács elé kerül.

A Nemzetközi Csereszolgálat a külföldről beérkező anyag nagy részét, mintegy 85 százalékát, a gyűjtőkörileg illetékes könyvtárak között osztotta szét, a fennmaradó 15 százalék az OSZK-nak jutott.

A Csereszolgalat munkája az utóbbi években aktívabbá vált, mind a külföldre kiküldött, mind az onnan átvett dokumentumok száma emelkedett. (Kiküldés 1972: 21 481, 1974: 30 702, 1975: 32 564, átvétel 1972: 19 846, 1974: 22 385, 1975: 25 407, könyv és időszaki kiadvány együtt.) A számok mögött a Csereszolgalat elé kitzúzott kultúrpolitikai célok megvalósulása áll: nagyobb arányokban vásároltunk és küldtünk ki külföldre a szocialista Magyarországot bemutató, idegen nyelvű műveket s aktívabb támogatást nyújtottunk a magyar anyagot gyűjtő külföldi intézményeknek. Tudományos és oktatási anyaggal, valamint anyanyelvű irodalommal igyekeztünk ellátni a külföldi magyar tanszékeket, intézményeket, könyvtárakat.

A magyarországi könyvtárakban található külföldi irodalom számbavétele, az erről adott tájékoztatások s a belföldön nem található szakirodalom behozatala központi szolgáltatásaink második csoportját képezik.

A Könyvek Központi Katalógusába a két év alatt közel háromszázezer (289 440) új cédula került beosztásra, az adott tájékoztatások száma közel harmincezer volt (28 317).

A katalógus folyamatban levő rekonstrukciója bizonyos módosításokat tett szükségessé, így a régi keretekben folyó rekonstrukciót csak csökkentett ütemben folytatták. A rekonstrukció koncepciójának felülvizsgálata érdekében számos elméleti és gyakorlati vizsgálatot kezdtek el, ill. vettek tervbe, ezek eredményeitől függ majd a további előrehaladás.

Széles körű országos tájékozódás és számos összehasonlító elemzés előzte meg a *Külföldi Könyvek Országos Gyarapodási Jegyzéke* c. kurrens lelőhelyjegyzék reformját. Az 1962-ben indult jegyzék tizenhárom éven keresztül változatlan formában jelent meg s nem váltotta be azokat a reményeket, melyeket megindulásakor hozzá fűztek. Alapításakor azt várták tőle, hogy a gyarapítás, tájékoztatás, központi éimleírás, könyvtárközi kölcsönzés koordinálásának segédeszköze lesz, s centralizált helyzeténél fogva feleslegessé teszi majd a helyi gyarapodási jegyzéket. Éppen ellenkezőleg történt: a hazai könyvtárügyi fejlődés a decentralizáció, a szakterületi tagozódás felé haladt, a későbbiekben e folyamat új típusú koordinációját hozva magával. A kurrens jegyzék adatainak visszakeresését sem kumuláció, sem mutatórendszer nem biztosította, így a füzetekben felhalmozott adattömeg önmagában is használhatatlanná vált. Így joggal határozta el a könyvtár, hogy a jegyzék megjelenését 1975-től beszünteti. Ettől kezdve a Széchényi Könyvtár a külföldi könyvek bejelentéséből származó cédulákat — a központi katalógus változatlan továbbépítése mellett — mint clearing-állomás kezeli. E clearing-állomás feladata, hogy a cédulákat szakterületenként szétválogassa, s a megfelelő példányszámú másolatok elkészítése után azokhoz a szakmai információs központokhoz továbbítsa, amelyek az előzetes megállapodás szerint saját információs bázisuk ilyen irányú kiszélesítésével különböző szolgáltatások nyújtására vállalkoznak (gyarapodási jegyzékek, központi katalógus stb.). Ezzel megteremtődött annak lehetősége, hogy a Központi Katalógusban betűrendben tárolt, lelőhely-megállapításra alkalmas címanyagot a szaktájékoztatás is felhasználhassa. Eddig 16 intézmény kötelezte magát szerződésben arra, hogy a kapott cédulanyagot a szaktájékoztatásban rendeltetésszerűen felhasználja. A Széchényi Könyvtár a jövőben kiadvány formájában csak a referenz-műveket fogja megjelentetni a társadalomtudományok köréből, valószínűleg évi két számban, a megfelelő kumulálást és mutatórendszert biztosítva.

A Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusában 167 351 bejelentett adat nyilvántartásba vételét végezték el, az adott tájékoztatások száma 17 734 volt.

Az 1975/76-os kurrens lelőhelyjegyzék munkálatai meglehetősen előrehaladtak. A jegyzék ezúttal első ízben nem az intézmények folyóirat-rendeléseinek, hanem a valós állományadatokon alapszik.

A hazai könyvtárakban található külföldi periodikumok retrospektív lelőhelyjegyzékének megjelentetése könyvtárunk egyik régi adóssága. 1974-ben megkezdődhetett az összegyűjtött anyag cím- és állományszerkesztése. Ennek során súlyponti feladattá vált az állományadatok hitelességének megállapítása és a majdani kiadványban szereplő könyvtárak körének szűkítése. E célból készült el, a kiadvány első preprintje, melyet behasonlítás céljából a benne szereplő könyvtáraknak megküldtek. A jegyzékbe bekerülő lelőhelyeket eddig 44 százalékkal csökkentették annak az elvnek megfelelően, hogy a jegyzékben szereplő könyvtárak a közölt állományt megőrizni és adott esetben rendelkezésre bocsátani kötelesek.

Ennek az osztálynak feladata a magyarországi időszaki kiadványok adatainak közvetítése a nemzetközi regisztrációs központokba. A munka ma már két irányban folyik: folyamatosan jelentjük a magyar címanyagot gépi kódolású adatlapokon az NTMIR moszkvai központjába, a szocialista országok közös információs rendszerében működő IKARSZ (Időszaki Kiadványok Automatizált Regisztrációs Szolgálat) számára s megkezdtük a párizsi ISDS Nemzetközi Központban (International Serials Data System) nyilvántartott címek adatainak és ISSN-számainak ellenőrzését is. Szakértőink aktívan részt vettek az IKARSZ fejlesztésének valamennyi szocialista országot érintő elméleti munkáiban.

A Könyvtárközi Kölcsönzés forgalma a beérkezett kérések számát illetőleg kb. azonos szinten mozog (1973: 24 300, 1974: 25 180, 1975: 24 040). Ezen belül a külföldi kérések számának csekély mértékű növekedése, a belföldiek csökkenése figyelhető meg. Utóbbi magyarázata valószínűleg az, hogy a belföldi könyvtárközi kölcsönzés igényeinek kielégítésében ma már egyre nagyobb szerepet játszanak az országos és a tudományági szakkönyvtárak, valamint a közművelődési könyvtárak.

A belföldi kérések legnagyobb százaléka, mintegy egyharmada, továbbra is a műszaki könyvtári hálózathoz származik. Ezt követi a közművelődési hálózat igénye (mintegy 15–16 százalék) és a Magyar Tudományos Akadémia kutatóintézet hálózata (9–10 százalék).

A külföldről beérkezett igényeket csak mintegy 85 százalékban sikerült kielégíteni. A legtöbb dokumentumot küldtük sorrendben Csehszlovákiának, az NSZK-nak, az Egyesült Államoknak, a Szovjetunióknak, Franciaországnak, Romániának, Jugoszláviának és Ausztriának.

A külföldről kapott anyagot illetőleg az NSZK áll az első helyen, ezt követi sorrendben a Szovjetunió, Anglia, Svédország, és Franciaország.

A nem eredetiben, hanem másolatban kapott dokumentumok aránya egyre emelkedik: 1975-ben már 62 százalék volt. Jóllehet ezeket az esetek mintegy egyharmadában térítés nélkül kapjuk, a devizális kiadások mégis évről évre növekednek. Míg 1974-ben csak mintegy 66 ezer devizafortintot költöttünk erre a célra, 1975-ben már 80 ezret.

Hosszú előkészítő munka után elkészült a könyvtárközi kölcsönzés új jogszabálytervezete.

III. IGAZGATÁS, VEZETÉS, KÖZPONTI FELADATOK

Szervezeti változások

1974. október elsejével a könyvtárközi szolgáltatásokat magában foglaló IV. főosztály kettévált: a Fölőpéldány Központ, a Könyvtárközi Kölcsönzés és a Nemzetközi Csereszolgálat V. főosztály elnevezéssel önállósult. Vezetőjévé N. Rácz Arankát, a KM Könyvtárügyi Osztálya munkatársát nevezték ki. A IV. főosztály, melynek vezetője FÜGEDI Péterné, a Kötelesspéldány Szolgálatot, a Magyar ISBN Irodát, a Magyar Nemzeti Bibliográfiai Szerkesztőséget, a Retrospektív Bibliográfiai Szerkesztőséget, a Könyvek Központi Katalógusát és az Országos Gyarapodási Jegyzéket, valamint a Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusát foglalja magában.

1974. december elsejével vált ketté és szerveződött önálló egységgé a Kötészet és a Sokszorosító Üzem.

A periodikumok kurrens raktárát a Hírlapfeldolgozó Osztálytól a Raktári Osztály vette át szept. 1-től.

Az Olvasó- és Tájékoztató Szolgálaton belül olvasótermi csoport alakult.

1975-ös szervezeti változások: Az Országos Gyarapodási Jegyzék, mint önálló szervezeti egység megszűnt. Négy fővel csökkentett létszáma a Könyvek Központi Katalógusa osztályában olvadt be. Az osztály vezetésére dr. KONDOR Imréné kapott megbízást.

A Kiadványtár a III. főosztály keretéből kiemelve közvetlenül a főigazgatóság hatáskörébe került. Felügyeletére dr. NÉMETH Mária tudományos titkár kapott megbízást. Közvetlen beosztottjának feladata a Kiadványtár kezelése, a kiadványok technikai előkészítése, terjesztése és propagandája.

A Gazdasági Hivatal műszaki csoportját március 1-i hatállyal Műszaki és Fenntartási Osztállyá szervezték át.

A kötelesspéldányok elosztásánál fennmaradó fölőpéldányok utóválogatásával kapcsolatos munkát október 1-től — a Fölőpéldány Központ helyett — a Kötelesspéldány Szolgálat végzi.

A Műszaki Szerkesztőség az év közepétől újra a IV. főosztály keretében működik.

Szeptember 1-től a Könyvkötészet külön egységként a Sokszorosító Üzemmél egyesített szervezeti keretben működik. A két egyesített részleg vezetésére ROSTA Lajosné kapott megbízást.

A Posta-részleg a IV. Főosztály korábbi kettéválása után a V. Főosztály szervezetébe került. Közvetlen irányításával a Nemzetközi Csereszolgálat vezetőjét bízták meg.

Az országos társadalomtudományi információs rendszer fejlesztésének érdekében áprilisban megalakult a Társadalomtudományi Információs Titkárság. Az Országos Széchényi Könyvtár részeként, de közvetlenül a Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Osztályának irányításával működik. Feladata a társadalomtudományi információs rendszer egészének, főként operatív működésének gondozása, s az ezzel kapcsolatos szaktanácsadás.

Személyi változások

1974-ben nyugalomba vonult BOLGÁR Pálné h. gazdasági igazgató és HORVÁTH Viktor, a Mikrofilmtár vezetője. Megvált könyvtárunktól SOLTÉSZ András gazdasági igazgató is.

A Kulturális Miniszter FÁBRY Györgyöt, a KM főrevizorát könyvtárunk gazdasági igazgatójává nevezte ki. A Mikrofilmtár új osztályvezetője ÓNÓDY Miklós lett. A Hírlapfeldolgozó Osztály vezetésére dr. FARAGÓ Lászlóné, a Katalógizáló Osztály vezetője kapott ideiglenes megbízást.

1975-ben súlyos veszteség érte könyvtárunkat dr. BIRKÁS Endrének, a Gyarapítási Osztály vezetőjének halálával. Fájdalmas vesztesége volt könyvtárunknak dr. SEBESTYÉN Gáborné gazdasági igazgatóhelyettes elhunyt.

A Gyarapítási Osztály vezetését december 1-től dr. WIX Györgyné vette át.

1975 végén nyugalomba vonult dr. FARAGÓ Lászlóné, a Katalógizáló Osztály vezetője.

Vezetői értekezletek, könyvtári bizottságok

A könyvtár Vezetői Tanácsa 1974-ben nyolc, 1975-ben hét alkalommal ült össze és 17, illetve 13 előterjesztést tárgyalt meg. 1975-ben megindultak és hasznos információs fórumnak bizonyultak a főigazgató elnökletével folyó kötetlen — szoros napirend nélküli —, főosztályvezetői megbeszélések.

A Szakszervezeti Tanács mindkét évben egy alkalommal hívta össze tagjait egy szakmai vonatkozású probléma megvitatására.

A különböző könyvtári bizottságok munkája érezhetően lelassult, különösen 1975-ben. Kivételt képez a Vár-bizottság, melynek munkáját a vári építkezésekről szóló beszámolóban ismertetjük.

Hatósági feladatok

Az egyházi könyvtárakban őrzött múzeális értékek 1973-ban megkezdett számbavétele továbbra is nagy lendülettel folyt. A múzeális értékek kategóriájába tartozó dokumentumok jegyzékét számos egyházi gyűjteményből sikerült beszerezni s ezek alapján a védetté nyilvánítás eljárását megindítani. A jegyzékek adatait az országos nyilvántartásokba beépítették. Már az eddig összegyűjtött adatok is rendkívül sok és értékes anyagot tártak fel: regisztráltak 274 középkori kódexet, az országos ősnymtatványkatalógusban nem szereplő mintegy 100 ősnymtatványt, kb. 9000 RMK-kötetet, hozzávetőleg 24 000 16. századi külföldi nyomtatványt és mintegy 10 000 újkori kéziratot. 1974-ben valamennyi központi egyházi gyűjteményben helyszíni szemlére került sor és a könyvtár mai helyzetéről, valamint a legsürgősebb könyvtári feladatokról minden esetben feljegyzés készült. Ezzel párhuzamosan megkezdődött az alsóbb szervezeti egységek (plébániák, gyülekezetek) könyvtáraiban található könyvészeti értékek felmérése is. A munkát az RMNY csoport és a Gyarapítási Osztály együttesen végezte. A Gyarapítási Osztály ezen kívül ellátta a könyvexporttal és a magángyűjtemények védettségi ügyeivel kapcsolatos folyamatos teendőket.

Továbbképzés, tudományos tevékenység, kutatómunka

A szakmai továbbképzés — az elmúlt években kialakult gyakorlatnak megfelelően — összkönyvtári és osztályszinten folyt. A központi továbbképzésben 1975-ben kiemelkedő fontosságú volt a Gépesítési tanfolyam, melyet a Gépesítési Bizottság közreműködésével a KMK Oktatási Osztálya szervezett meg. A 120 órás tanfolyamot 26 dolgozónk végezte el. Az OSZK-ismeretek oktatása — elsősorban fiatal munkatársak részére — kisebb csoportokban, szemináriumszerű foglalkozásokkal folyt. Jelentős volt a KMK által rendezett két egyhetes tanfolyam is. (Az egyik a 18. századi nyomtatványok feldolgozásával, míg a másik a kutatás módszertanával foglalkozott.) Több dolgozónk vett részt a KMK osztályozási tanfolyamán is.

A főosztályi, ill. osztályszinten folyt szakmai továbbképzés igen sokrétű volt, csaknem minden szakterület megrendezte a maga előadás-sorozatait, szakmai konzultációit, nemzetközi konferenciákról szóló beszámolóit. A témák szorosan kapcsolódtak a napi feladatok igényesebb szakmai megoldását célzó törekvésekhez, gondot fordítottak az új eljárások, szabályzatok, szabványok megismertetésére, figyelemmel voltak ezek nemzetközi tendenciáira.

A könyvtár tudományos, elvi jellegű tevékenysége részben az osztálymunkákba beépítve valósul meg, másrészt a kutatónapi tevékenység révén mutat fel eredményeket. 1974-ben, ill. 1975-ben 51, ill. 59 munkatársunk kapott összesen 54, ill. 63 téma feldolgozására heti 8 ill. 4 óra időt. A könyvtártudományi témák száma 32, ill. 36 volt. A hivatalosan engedélyezett kutatóidőnek a gyakorlatban — elsősorban a vezető beosztásban levők elfoglaltsága miatt — csak bizonyos hányada került felhasználásra.

Kutató munkatársaink tevékenységét részben megjelent publikációk, részben a hazai és a külföldi könyvtári együttműködésben kifejtett elvi munkásságuk igazolja. Mindkét területen jelentős eredményeket tudunk felmutatni. Az önálló publikációkon kívül többen vettek részt gyűjteményes kiadványok, bibliográfiák és kritikai kiadások munkálataiban. A hazai és nemzetközi kooperáció (gépesítés, szabványosítás, a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer keretében folyó elméleti munkák) számos dokumentumának létrejöttét segítette elő munkatársaink alkotó tevékenysége.

1975-ben a Vezetői Tanács elé került a könyvtárban folyó tudományos munkáról és a könyvtár kiadványi tevékenységéről készült tanulmány és tervjavaslat, mely gondos elemzés után szabta meg a könyvtár alapfunkcióiból következő kötelezettségeket és vállalható feladatokat. Az előterjesztés magában foglalta az intézmény elmúlt 10—15 évi publikációs tevékenységének értékelését, a jövőbeni kiadványi munka körvonalazását, valamint a kutatás szervezeti kereteire vonatkozó javaslatokat is. Ennek az elvi alapvetésnek realizálására az év végén már konkrét ötéves terv is készült.

A kutatásszervezés ezen belül a kutatások nyilvántartása mind országosan, mind nemzetközi méretekben jelentős fejlődésen ment át az utóbbi években. Ennek jele, hogy a könyvtárunkban folyó kutatásokat is egyre több helyen tartják számon mind bel-, mind külföldön. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ és a Központi Statisztikai Hivatalon kívül ma már elsősorban az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ Kutatás-nyilvántartó Szolgálat

az, amely a kutatási témákat országosan is nyilvántartja. A felsorolt szerveken keresztül történik az adatoknak a nemzetközi kutatásnyilvántartó szervekhez való továbbítása (ISORID, LIST).

Személyzeti munka, munkaiügyi helyzet, munkakörülmények

1975-ben elkészült az intézet 5 éves káderfejlesztési terve, valamint a személyi minősítések nagy része s megtörtént osztályonként az egyes munkakörök követelményeinek kidolgozása. Az elkövetkező évek feladata lesz a kitűzött célok végrehajtása.

A létszám- és munkaerőhelyzetben sok nehézséget jelentett a vártnál több munkaerő-kiesés. A népesedéspolitikai határozatok erősen éreztetik hatásukat a nagyobb részt nőket foglalkoztató munkahelyeken, így a könyvtárakban is. A szülési, gyermekgondozási, stb. szabadságon levő kvalifikált munkaerőket legtöbbször csak ideiglenes, nem kvalifikált munkaerőkkel lehet helyettesíteni, míg az adminisztratív munkaerők kiesése gyakran a kvalifikált munkaerőket kényszeríti adminisztratív rutinfeladatok ellátására. Különösen megérzik ezt a naprakész állapotot megkövetelő, futószalagban dolgozó osztályok.

A munkaerő-kiesések másik oka a munkaerő-kereslet és kínálat közötti, egyre jobban feszülő ellentét. A szakképzett könyvtárosok hiánya egyrészt, a más pályákon működők számára a könyvtári munka csekély vonzereje másrészt olyan helyzetet teremtettek, melyet egyre inkább csak szükségmegoldásokkal, színvonalbeli megalkuvásokkal lehet áthidalni.

1975-ben megvizsgáltuk a könyvtárban dolgozó fiatalok helyzetét, különös tekintettel az ifjúsági törvény végrehajtására és az 1974-es Ifjúsági Parlament határozataira. A jövőben az ifjúság ügyeivel negyedévenként rendszeresen ülésező bizottság foglalkozik.

A jobb munkakörülmények megteremtéséért intézetünk erejéhez képest sokat tesz, erre a célra jelentős anyagi ráfordításokat eszközöl, de a legnagyobb problémán, a helyhiányon a legjobb akarattal sem tud változtatni. Ezért válnak a munkahelyek egyre zsúfoltabbá, sok helyen zavarva a nyugodt munkamenetet, lehetetlenné téve a racionális munkaszervezést. A Pollack Mihály téri épület átalakítási munkái során azonban még így is sikerült egyes osztályoknak jobb elhelyezést kialakítani, a munkahelyeket kényelmesebbé, barátságosabbá tenni.

Vári építkezés, gazdasági munka

Az 1973 őszen megalakult Vár-bizottság rendszeresen megtartott ülésein megtárgyalta az új épülettel kapcsolatban felmerülő kérdéseket. (Raktári berendezés és kiszolgálás, az olvasószolgálat működése stb.) Az építkezés ügyének előbbrevitele, illetve meggyorsítása érdekében a Bizottság a Kulturális Minisztérium számára részletes tájékoztató jelentést készített az új épület felszerelési és berendezési tárgyairól, a belső kialakítással kapcsolatos kérdésekről, valamint a már korábban javasolt szakaszos átvétel módozatairól, és rámutatott az építkezés elhúzódnának hátrányos gazdasági következményeire is. Külön feljegyzések készültek a Kulturális Minisztérium részére a vári olvasótermek tetővilágítása, valamint az új épületben létesítendő könyvszállító berendezés tárgyában.

1975-ben az érdekelt szervezeti egységekkel egyetértésben elkészült az új

épület funkcionális beosztásának módosított terve. A korábbi — 1971-ben, a KMK betelepítésének elrendelése folytán már lényegesen átdolgozott beosztási terv újabb, most már csak kisebb mértékű módosítása legfőképpen a KMK és a bibliográfiai részlegek jobb elhelyezése és az olvasóhelyek számának növelése érdekében vált szükségessé.

A Kulturális Minisztérium utasítására elkészült a könyvtár Budavári Palotába költöztetésének intézkedési terve. A minden részletében pontosan kidolgozott terv meghatározta az állományvédelemmel és állományköltöztetéssel kapcsolatos feladatokat, számba vette az előkészületi munkákat, meghatározta azok ütemezését, végül rögzítette a költöztetési sorrendet.

A könyvtár gazdasági tevékenysége az adott lehetőségeken belül biztosította az intézmény működését. Az itt-ott adódó zökkenők az intézet jelenlegi adottságai-ból származnak: helyszűke, az egyes szervezeti egységek defunkcionális elhelyezése, ill. szétszórtsága (a város mintegy 15 pontján).

A könyvtár eredeti költségvetése 1974-ben 42,1, 1975-ben 43,3 millió forint volt, amely az évközi módosításokkal 48,2, ill. 47,2 millió forintra módosult.

A Pollack Mihály tér 10. sz. alatti épület 1972-ben megkezdett általános belső felújítását 1975-re sikerült befejezni. A Fölőpéldány Központ Beloiannisz utcai munkahelyén a pinceraktárak helyreállítása megkezdődött.

A gazdasági ügyvitel gépesítésére vonatkozó korábbi elgondolásokat — az újabb szakvélemények ismeretében — kénytelenek voltunk elejteni.

Nemzetközi kapcsolatok

A nemzetközi kapcsolatok terén az 1974/75-ös időszakot a szocialista országok közötti együttműködés dinamikus fejlődése jellemezte. Ez a szorosabb szakmai együttműködés a dokumentáció- és információellátás területén a közös információs rendszerrel (Nemzetközi Tudományos Műszaki és Információs Rendszer, NTMIR) kapcsolatos munkákban; a speciálisan nemzeti könyvtárakat érintő problémák esetében a nemzeti könyvtárak vezetőinek találkozóiban, valamint szakértői tanácskozásokban jelentkezett.

Az NTMIR keretében folyó elméleti kutatásokban aktívan részt vettünk a „Nagykönyvtárak automatizált irányítási rendszere”, „A központi katalógusok automatizált irányítási rendszere”, „Az időszaki kiadványok automatizált regisztrációs szolgáltatásának fejlesztése”, „A tudományos-műszaki irodalom egyeztetett formátum alapján történő egyszeri feldolgozása technológiájának kidolgozása” c. témák kidolgozásában és megtárgyalásában, szakértőink számos nemzetközi konferencián tartottak előadásokat. Tanulmányoztuk és egy konferenciáján részt vettünk a „Publikált Dokumentumok Nemzetközi Információs Rendszere” c. témának.

A szabványosítás területén működésünk különösen konstruktív volt: mivel a nemzetközi azonosító könyv- és folyóiratszámozás (ISBN) bevezetésében Magyarország élenjár, a megfelelő KGST-szabvány-ajánlást könyvtárunk munkatársai dolgozták ki. Javasataik a nemzetközi fórumon is elfogadást nyertek.

Az operatív munka a folyóiratregisztrációs rendszerben (IKARSZ = Időszakos Kiadványok Automatizált Regisztrációs Szolgálata) folyik legerőteljesebben, melynek könyvtárunk a hazai központja. A moszkvai központ instrukciói szerint folyamatosan készülnek a hazai időszaki kiadványokról a bejelentések. 1975 vé-

géig már 1254 magyarországi időszaki kiadvány adatait dolgoztuk fel a számítógépes nyilvántartáshoz szükséges adatlapokon. 1974-ben kapcsolat jött létre — elméleti és gyakorlati jelleggel — az IKARSZ és a ISDS (International Serial Data System), a nemzetközi periodika-nyilvántartás párizsi központja között. Így módon számunkra is gyakorlati feladattá vált a két rendszer együttműködésének, az elvek és módszerek közelítésének tanulmányozása, a legjobb megoldások kimunkálása. Nagy jelentőségű volt 1974-ben az IKARSZ moszkvai központja vezető munkatársainak egyhetes magyarországi látogatása, mely a munka további fejlesztése szempontjából könyvtárunknak újabb, elméleti jellegű feladatokat jelentett. Magasszintű elméleti tevékenységünk elismerését tükrözi az a tény is, hogy könyvtárunk IKARSZ—ISDS munkálatainak vezetőjét, SZILVÁSSY Zoltánnét az ISBD(S) szűkebb munkabizottságának tagjává választották.

A szocialista országok nemzeti könyvtárainak szorosabb együttműködését az 1973-as moszkvai konferencián határozták el a nemzeti könyvtárak igazgatói és a könyvtárügy állami vezetői. Ennek értelmében 1974-ben három szakértői tanácskozássra került sor. A budapesti olvasáskutatási konferencián csak a Könyvtár-tudományi és Módszertani Központ volt érdekelt, a másik két konferencián — referátum tartásával — részt vettünk. A lipcsei konferencia a nemzeti bibliográfiák közötti egységesítő törekvésekkel foglalkozott, kül. tekintettel a bibliográfiai világprogram, az UBC (Universal Bibliographical Control) szempontjaira. A várnai konferencia a szocialista országok közötti egységes információs nyelv kialakításának lehetőségeit vizsgálta.

1975-ben a nemzeti könyvtárak igazgatói két ízben is találkoztak: az év elején Moszkvában, a Lenin Könyvtár jubileumi ünnepségeivel összekötött értekezleten, majd szeptemberben Csehszlovákiában, a szlovák nemzeti könyvtár, a Matica slovenska meghívására. Könyvtárunkat az első értekezleten dr. SEBESTYÉN Géza főigazgató-helyettes, a másodikon dr. HAVASI Zoltán főigazgató-helyettes képviselte. A Martinban lefolyt értekezlet megállapította, hogy az 1973-as moszkvai kezdeményezés programja jelentős mértékben elősegítette az integrációs tendenciák fejlődését és eredményesen támogatta a nemzeti könyvtárak együttműködését. A továbbiakban az együttműködési formák elmélyítése, a hatékonyság növelése, a rendszeres tervezés és szervezetség a fő feladat. 1975-ben a szakértői tanácskozásokat három témakörben tartották meg: a varsói konferencia a nemzeti bibliográfia kérdéseivel, egy ugyancsak Lengyelországban rendezett konferencia a nemzeti könyvtárak állománygyarapításával foglalkozott, míg a Prágában tartott értekezlet első ízben tűzte napirendre a központi katalógusok és a könyvtárközi kölcsönzés kérdését. Mindhárom konferencia azt bizonyította, hogy az együttműködés az indulás stádiumából már a kibontakozás szakaszába lépett, konkrét célok és feladatok megvalósításán fáradozik. E feladatok sok területen még a helyzet-felmérést és elemzést jelentik, ez azonban elengedhetetlen feltétele a kooperáció tényleges megvalósulásának.

Az IFLA 1974-es washingtoni konferenciáján nem volt jelen könyvtárunk képviselője. Ebben az évben csak a Bibliográfiai Szakbizottság Állandó Tanácsadó Testületének lipcsei konferenciáján vehettünk részt, ahol könyvtárunkat a testület választott tagja, FÜGEDI Péterné képviselte. Az 1975-ös oslói konferencián egy munkatársunk volt jelen: BORSA Gedeon, aki a Committee on Rare and Precious Books and Documents (Ritka és Értékes Könyvek és Dokumentumok bizottsága) Állandó Tanácsadó Testületének tagja. BORSA Gedeon a szakbizottság ülésén

beterjesztette javaslatát a jelentősebb 16. századi könyvanyagot őrző könyvtárak adatait tartalmazó kézikönyv összeállítására (International directory of libraries with considerable holdings of 16th century books). A bizottság a tervezetet elfogadta.

A zenei könyvtárak nemzetközi szövetségének, az AIBM-nek 1974-es jeruzsálemi, ill. 1975-ös montreali konferenciáján nem vettünk részt. A szocialista országok AIBM-csoportjainak 1974-es csehszlovákiai (Martin) értekezletén könyvtárunk is képviseltette magát. Közreműködésünk az AIBM munkálataiban aktív volt: ez elsősorban a nemzetközi bibliográfiai vállalkozásokra vonatkozik. A RISM (Nemzetközi Zenei Forrásrepertórium) munkálatainak hazai központja könyvtárunk Zeneműtára, ahol 1974/75-ben a munka jelentős mértékben előrehaladt. Az 1820-ig megjelent nyomtatott zeneművek országos felmérése befejeződött s megkezdődött a kéziratos zeneművek feltárása is. A RISM-munkák terén nagy jelentőségű volt 1975-ben az a Bécsben létrejött hármastalálkozó, ahol háromoldalú (magyar—osztrák—csehszlovák) megállapodás jött létre a RISM-címleírások patriotica-anyagának kölcsönös cseréjére vonatkozólag.

A szocialista országokkal továbbra is sikeresen fenntartottuk és továbbfejlesztettük a közvetlen intézményközi kapcsolatokat, az államközi kulturális munkatervet adta lehetőségeket kihasználva. 1975-ben újabb két könyvtárral kötöttünk írásbeli megállapodást az együttműködés további fejlesztésére (Varsó, Biblioteka Narodowa, Berlin, Deutsche Staatsbibliothek). Személycserét 1974/75-ben a következő intézményekkel folytattunk: Bulgária: Narodna Biblioteka, Szófia; Csehszlovákia: Statni Knihovna, Prága, Matica Slovenska, Martin, Egyetemi Könyvtár, Pozsony; Jugoszlávia: Narodna Biblioteka, Belgrád, Matica Srpska, Újvidék, Nemzeti és Egyetemi Könyvtár, Zágráb; Lengyelország: Biblioteka Narodowa, Varsó; Kuba: Nemzeti Könyvtár, Havanna; NDK: Deutsche Bücherei, Lipcse, Deutsche Staatsbibliothek, Berlin; Szovjetunió: Lenin Könyvtár, Moszkva. A személycsere keretében történő kiutazások a Szovjetunió, NDK és Bulgária vonatkozásában elsősorban tapasztalatszere jellegűek, ill. a nemzetközi kiadványcserére vonatkozó tárgyalásokat szolgálják, míg Csehszlovákia, Jugoszlávia és Lengyelország esetében a hungarika-kutatások állnak előtérben. A régi magyarországi nyomtatványok bibliográfiai regisztrálása különösen Csehszlovákia és Jugoszlávia területén indult meg erőteljesen. Ugyanis a csehszlovákiai és jugoszláviai társintézményekből hozzánk látogató könyvtárosok elsősorban retrospektív bibliográfiai anyaggyűjtést végeznek az őket érdeklő patriotica-anyagban.

A nyugat-európai tőkés országokba szóló kiutazások, ill. ösztöndíjas kiküldetések részben az előttünk álló szakmai feladatok megoldásához nyújtottak hasznos segítséget (pl. a Magyar Nemzeti Bibliográfia gépesítése), részben igen eredményes hungarika-kutatásokra adtak lehetőséget. (2-2 hónapos kutatás az NSZK-ban, ill. Finnországban, 3 hónapos kutatás Olaszországban.)

A Széchenyi Könyvtár 1973-ban elhunyt osztályvezetőjének, dr. GOMBOC Istvánnak emlékére a Kent State University keretében működő School of Library Science által alapított ösztöndíjat első ízben az 1974/75-ös tanévben lehetett igénybe venni. Felsőbb szerveink döntése értelmében könyvtárunk munkatársa, Kovács Ilona nyerte el az ösztöndíjat, aki 1975 szeptemberében sikeres vizsga után megszerezte a Master of Library Science egyetemi fokozatot.

Nemzetközi kötelezettségeink és kapcsolataink növekedésével a kiutazások száma is jelentősen megnőtt: szemben az 1973-as 37 kiutazással 1974-ben 65,

1975-ben 66, a két év alatt tehát összesen 131 alkalommal utaztak munkatársaink külföldre. A különböző személycsere-egyezmények keretében 58, egyezményen kívül 16, konferencián való részvételre 48 alkalommal. Szocialista országokba 114, tőkés államokba 17 kiutazás volt.

A személycserek és különböző egyezmények keretében a szocialista országokból 1974-ben 30, 1975-ben 27 könyvtárost fogadtunk. (A fogadási napok száma 243, ill. 260 volt.) Ausztriából 1975-ben egy 5 fős küldöttség kereste fel könyvtárunkat. Ezenkívül még számos külföldi látogatót fogadtunk, akik egy-egy napra, esetleg csak néhány órára látogattak el hozzánk.

1974-ben hivatalosan voltak külföldön: a) a szocialista országokkal kötött kulturális egyezmény, ill. intézményközi megállapodások személycsereje keretében Csehszlovákiában **BERCZELI** Károlyné osztályvezető, **BOR** Kálmán tud. főmunkatárs, **GERA** Antal a Gazdasági Hivatal munkatársa, **HORVÁTH** Viktor osztályvezető, **MILHOFFER** Alajos osztályvezető, **NÉMETH** S. Katalin a Régi Nyomtatványok Tára munkatársa, **ÓVÁRI** Sándor főosztályvezető, **SOLTÉSZ** Zoltánné osztályvezető, **VARGA** Ildikó, a Könyvek Központi Katalógusa munkatársa, **VAVRINECZ** Veronika tud. munkatárs, **VEKERDI** József osztályvezető, **VIZKELETY** András osztályvezető-helyettes, **ZÖLDI** Péter csoportvezető; Jugoszláviában **BOR** Kálmán tud. főmunkatárs, **BORSA** Gedeon tud. főmunkatárs, **FRIED** István tud. munkatárs, **KECSKEMÉTI** István osztályvezető, **ÜRÖGDI** Györgyné osztályvezető-helyettes, **WOJTILLA** Gyuláné a Katalogizáló Osztály munkatársa; Kubában dr. **HAVASI** Zoltán főigazgató-helyettes, **VEISSE** Istvánné, a Nemzetközi Csereszolgálat munkatársa; **NDK**-ban **BIKICH** Györgyné h. osztályvezető, **BORSOS** Józsefné tud. főmunkatárs, **ÓVÁRI** Sándor főosztályvezető, **SZILVÁSSY** Zoltánné osztályvezető, **WIX** Györgyné osztályvezető. b) Ösztöndíjas tanulmányúton voltak nyugati államokban: **NÉRAY** Judit tud. munkatárs és **SZÜCS** Jenőné osztályvezető Angliában, **SOLTÉSZ** Zoltánné osztályvezető Finnországban, **KOMJÁTHY** Miklósné osztályvezető Olaszországban, **KOVÁCS** Ilona h. osztályvezető az Egyesült Államokban. c) Nemzetközi kongresszuson, ill. szakértői konferencián vettek részt: **KISZELY** Olivér tud. főmunkatárs és **ZÖLDI** Péter csoportvezető (Bulgária, Várna, szocialista országok nemzeti könyvtárai közötti együttműködés, közös információs nyelv kialakítása); **B. KOZOCSA** Ildikó, A Restauráló Laboratórium vezetője (Csehszlovákia, Otrokovice, restaurátorok szakértői konferenciája); **KECSKEMÉTI** István osztályvezető (Csehszlovákia, Martin, szocialista országok AIBM konferenciája), **SEBESTYÉN** Géza főigazgató-helyettes, **SZILVÁSSY** Zoltánné és **SZÜCS** Jenőné osztályvezetők, **LENGYEL** Istvánné tud. munkatárs (Csehszlovákia, Prága, NTMIR konferencia); **FÜGEDI** Péterné főosztályvezető (NDK, Lipcse, IFLA Bibliográfiai Bizottsága SAC-ülése); **FÜGEDI** Péterné és **FERENCZY** Endréné főosztályvezetők (NDK, Lipcse, szocialista országok szakértőinek tanácskozása a nemzeti bibliográfia kérdéseiről); **HAVASI** Zoltán főigazgatóhelyettes és **FERENCZY** Endréné főosztályvezető (NDK, Schwerin, NTMIR szakértői konferencia); **SEBESTYÉN** Géza főigazgató-helyettes és **ÓVÁRI** Sándor főosztályvezető (NDK, Gotha, a könyvtári számítógépesítés kérdései); **SEBESTYÉN** Géza főigazgató-helyettes és **SZILVÁSSY** Zoltánné osztályvezető három alkalommal, **FÜGEDI** Péterné főosztályvezető és **LENGYEL** Istvánné tud. munkatárs két alkalommal, **BARABÁS** Katalin, **BARTA** Gábor, **GAZDAG** Miklósné, **KUNSZT** Zonltáné egy-egy alkalommal (Szovjetunió, Moszkva, NTMIR konferenciák); **ÓNÓDY** Miklós osztályvezető (NSZK, Köln, mikrofilm kongresszus). d) Egyéb kiutazások: **BIRKÁS** Endre osztályvezető (NDK,

Berlin, a Magyar Kultúra Háza könyvtárának felülvizsgálata); SZÜCS Jenőné osztályvezető (Szovjetunió, Moszkva, a GPNTB számítástechnikai központja munkájának tanulmányozása); VIZKELETY András h. osztályvezető (Anglia, London, kézirat-árveres ügyében tájékozódás); BIRKÁS Endre osztályvezető (Olaszország, Róma, a Magyar Akadémia könyvtárának selejtezése).

1975-ben hivatalosan voltak külföldön: a) a szocialista országokkal kötött kulturális egyezmény, ill. intézményközi megállapodások személycseréje keretében Bulgáriában CZÉKLI Béla, a Nemzetközi Csereszolgálat munkatársa; Csehszlovákiában BATÁRI Gyula tud. munkatárs, BERCZELI Károlyné osztályvezető, HERVAY Ferenc tud. munkatárs, HOFFER Rezsőné, a Bibliográfiai osztály munkatársa, HOLL Béla tud. munkatárs két alkalommal, SOLTÉSZ Zoltánné osztályvezető, VAVRINECZ Veronika tud. munkatárs, VEKERDI József osztályvezető, WIX György-né osztályvezető; Jugoszláviában BOR Kálmán tud. főmunkatárs két alkalommal, BORSA Gedeon tud. főmunkatárs két alkalommal, BOTKA Ferencné, a Hírlapfeldolgozó Osztály munkatársa, HERVAY Ferenc tud. munkatárs két alkalommal. LENGYEL Istvánné tud. munkatárs, SOMKUTI Gabriella osztályvezető, VAVRINECZ Veronika tud. munkatárs; Lengyelországban NÉMETH S. Katalin, a Régi Nyomtatványok Tára munkatársa; NKD-ban BACZONI Tamásné csoportvezető, BÁNÁTI Istvánné, a Katalogizáló Osztály munkatársa, KELECSÉNYI Gábor tud. főmunkatárs, MIKÓ Lajosné, a Bibliográfiai Osztály munkatársa, ÓVÁRI Sándor főosztályvezető, RÁCZ Aranka főosztályvezető, TAMÁS Péter osztályvezető, ZSIGMONDY Árpádné, a Gyarapítási Osztály munkatársa; Romániában ÓVÁRI Sándor főosztályvezető, SZOVJETUNIÓ, ÓVÁRY Sándor főosztályvezető, VEKERDI József osztályvezető. b) Ösztöndíjas tanulmányúton voltak nyugati államokban: FARAGÓ Lászlóné tud. munkatárs és KARAKAS Péterné, a Gyarapítási Osztály munkatársa (Franciaország); BORSA Gedeon tud. főmunkatárs (NSZK); NAGY László az RMNY-csoport munkatársa (Olaszország). c) Nemzetközi kongresszuson, ill. szakértői konferencián vettek részt: GAZDAG Miklósné, az Igazgatási Osztály munkatársa (Bulgária, Szófia, NTMIR); HAVASI Zoltán főigazgató-helyettes és GAZDAG Miklósné (Csehszlovákia, Martin, szocialista országok nemzeti könyvtárainak együttműködése); RÁCZ Aranka főosztályvezető és KONDOR Imréné osztályvezető (Csehszlovákia, Prága, szocialista országok nemzeti könyvtárainak együttműködése: könyvtárközi kölcsönzés és központi katalógus); HAVASI Zoltán főigazgató-helyettes és FERENCZY Endréné főosztályvezető (Lengyelország, Varsó, szocialista országok nemzeti könyvtárainak együttműködése: állománygyarapítás); FÜGEDI Péterné főosztályvezető (Lengyelország, Varsó, szocialista országok nemzeti könyvtárainak együttműködése: nemzeti bibliográfia); FÜGEDI Péterné főosztályvezető három alkalommal, SEBESTYÉN Géza főigazgató-helyettes és SZILVÁSSY Zoltánné osztályvezető két alkalommal, KOVÁCS Eszter, LENGYEL Istvánné, SZÜCS Jenőné és TARR Lászlóné egy-egy alkalommal (Szovjetunió, Moszkva, NTMIR); KECSKEMÉTI István osztályvezető (Ausztria, Bécs, RISM); SZILVÁSSY Zoltánné osztályvezető [Franciaország, Párizs, ISBD(S)] BORSA Gedeon tud. főmunkatárs (Norvégia, Oslo, IFLA). d) Egyéb kiutazások: HAVASI Zoltán főigazgató-helyettes (Bulgária, Szófia, a magyar könyvtárügyet bemutató kiállítás megnyitása); ANTONYA Zsuzsanna, a KFKK munkatársa és KOVÁCS Árpádné, a Könyvek Központi Katalógusának munkatársa (Lengyelország, nyelvtanulás); GYÖRINÉ KISS Éva (NDK, Berlin, magyar könyvtárügyi kiállítás); NÉMETH Mária tud. titkár (NDK, Berlin, Gotha, szakmai tájékozódás); KECSKEMÉTI István osztályvezető

(Ausztria, Eisenstadt, Haydn-kiállítás); KECSKEMÉTI István osztályvezető (Olaszország, Róma, Liszt Ferenc dokumentumok vásárlása).

Könyvtárunk dolgozói közül többen részesültek kitüntetésben. A Munka Érdemrend arany fokozatát BOLGÁR Pálné gazdasági igazgatóhelyettes, HORVÁTH Viktor osztályvezető és dr. KEMÉNY Gábor tud. főmunkatárs, ezüst fokozatát ÓVÁRI Sándor főosztályvezető kapta meg.

Szabó Ervin emlékéremmel tüntették ki dr. SEBESTYÉN Géza főigazgató-helyettest.

Szocialista Kultúráért kitüntetést kaptak: KOZOCSA Ildikó, a Restauráló Laboratórium vezetője, BÉTSCH Elemérné főkönyvtáros, dr. BORSA Gedeon tudományos főmunkatárs, BOTKA Ferencné csoportvezető, DELI Györgyné főkönyvtáros, dr. FAJCSÉK Magda osztályvezető, FUTALA Tiborné csoportvezető, dr. HERNÁDY Dénes osztályvezető, KISZELY Olivér tudományos főmunkatárs, dr. KOMJÁTHY Miklósné osztályvezető, KOVÁCS Istvánné főkönyvtáros, MIKLÓSSY János csoportvezető, SZABÓ Ervin csoportvezető, dr. SZIGETHY Jolán tudományos főmunkatárs, SZŰCS Jenőné osztályvezető, dr. VIZKELETY András helyettes osztályvezető, ZÁGONYI Ilona csoportvezető.

Kiváló Dolgozó kitüntetést kaptak: BALASSA Jenőné műszaki ügyintéző, BARSIN József raktárvezető, DEMJÉN Andrásné szakmunkás, FORDÁN Lajosné kisegítő, JÓNÁS Mária raktáros, KISS Györgyné főelőadó, KLENCZNER Lászlóné szakmunkás, KUCZMOG Lajosné kisegítő, MALOMSOKY János csoportvezető, MAZULA Károlyné szakmunkás, MOLNÁR Béla kisegítő, STROH Tamásné szakmunkás, SZÁRAZ György raktáros, SZILÁGYI József kisegítő, SZÓKE Józsefné raktárvezető, TATAI András raktárvezető, TÓKE Ferencné kisegítő.

Miniszteri Dicséretben részesültek: dr. BALOGH György csoportvezető, BÁNÁTI Istvánné főkönyvtáros, dr. BIRKÁS Endre osztályvezető, CSILLAG Lászlóné csoportvezető, DARABOS Pálné főkönyvtáros, DÖMÖTÖR Lajosné tudományos főmunkatárs, ECSEDY Judit főkönyvtáros, GABÁNYI Gézáné könyvtáros, GÁBRI Lászlóné kisegítő, GRINEUSZ Ferencné szakmunkás, HORVÁTH Tiborné főkönyvtáros, INDALI György főkönyvtáros, ISPÁNKI Ferenc könyvtáros, JÁVOR Péterné csoportvezető, JENEI Anna előadó, LINCZÉNYI Adorjáné főkönyvtáros, NAGY László könyvtáros, OLÁH Éva könyvtáros, PALOTÁS Endréné főkönyvtáros, PATAY Lászlóné főkönyvtáros, PINTÉR Antalné főelőadó, RAJCSÁNYI Gyuláné könyvtáros, RÁKÓCZI Csabáné előadó, SELMECI Ferencné szakmunkás, SZÉP Sándorné kisegítő, SZERDAI Tiborné portás, SZÓTS Endréné főkönyvtáros, VAVRINECZ Veronika tudományos munkatárs, ZSIGMONDY Árpádné tudományos munkatárs.

(Összeállította: Somkuti Gabriella)

*Az Országos Széchényi Könyvtár dolgozói
1974-ben és 1975-ben**

A) KÖNYVTÁR

7001 *Főigazgató*

Dr. Jóború Magda
a neveléstudományok kandidátusa

7002 *Főigazgató-helyettesek*

Dr. Havasi Zoltán/1973. szeptember 1. óta
az irodalomtudományok kandidátusa
Dr. Sebestyén Géza

7003 *Főosztályvezetők*

Dr. Ferenczy Endréné
Fügedi Péterné
Óvári Sándor
Dr. Pajkossy György

7005 *Osztályvezetők*

Dr. Berezei Károlyné
Dr. Birkás Endre 1975/meghalt
Dr. Fajcsek Magda
Dr. Faragó Lászlóné
1975/nyugd.
Horváth Viktor 1974/nyugd.
Dr. Kecskeméti István
Kostyál István
Kovács József
Dr. Markovits Györgyi
az irodalomtudományok kandidátusa

Milhoffer Alajos

N. Rác Aranka 1974/7003

Dr. Németh Mária

Ónódy Miklós/1974

Dr. Patay Pálné

Pálvölgyi Endre 1974/áth.

Dr. Ráduly Márta

Sárdy Péter/1975

Soltész Zoltánné dr.

Somkuti Gabriella

Szilvássy Zoltánné

Dr. Szűcs Jenőné

Tamás Péter

Tőkés Lászlóné

Dr. Vekerdi József

a nyelvtudományok kandidátusa

V. Dr. Windisch Éva

a történelemtudományok kandidátusa

Dr. Wittek Lászlóné

7006 *Osztályvezető-helyettesek*

Dr. Bikich Györgyné

Gyulai Árpád

Dr. Hegedűs Károly

Dr. Komjáthy Miklósné

1974/7005

Komlós Imréné 1975/elt.

Dr. Kondor Imréné 1975/7005

Kovács Ilona

* A névsorban az 1974 január 1-i helyzetből indultunk ki. Az év közben, ill. 1975-ben történt változásokat a név után az év és a változás jellegének (kulcsszám, áthelyezés, eltávozott, nyugdíjazás, stb.) megnevezésével tüntettük fel. Az új alkalmazásoknál csak az év megjelölése szerepel.

Schneller Károly
Dr. Tóth Lajos 1974/7005
Dr. Vizkelety András
az irodalomtudományok kandidá-
tusa
Dr. Wix Györgyné

7021 Könyvtári csoportvezetők

Baczoni Tamásné
Dr. Balogh György
Bence Dénesné/1975
Berlász Piroska
Botka Ferencné
Futala Tiborné
Dr. Horváth Istvánné
1975/7023
Horváthné Izsó Livia
Karácsonyi Rózsa
Malek Magdolna
Mártván Gyuláné
Miklóssy János
Miklóssy Jánosné
Orbán Emőke/1975
Dr. Szabad Györgyné
1974/7006, 1975/7023
Szabó Ervin
Dr. Ürögdi Györgyné
1975/7006
Zágonyi Ilona
Dr. Zilahy Tamásné
1975/nyugd.
Zöldi Péter

7022 Tudományos főmunkatársak

Dr. Bata Imre 1975/áth.
Dr. Berlász Jenő
Bor Kálmán
Dr. Borsa Gedeon
Dr. Borsos Józsefné
Dr. Fallenbüchl Zoltán
Galamb Györgyné
Dr. Kelecsényi Gábor
Dr. Kemény G. Gábor
az irodalomtudományok kandidátusa
Kiszely Olivér
Mikó Lajosné
Nagy Lajos/1975
Pap Zoltán

Orvos Mária
Dr. Spira Györgyné
Dr. Szauder Józsefné/1975

7023 Tudományos munkatársak

Dr. Batári Gyula
Dárdai Miklósné
Dömötör Lajosné
Dr. Fried István
Froemel Károlyné 1975/7021
Grallert Izabella/1974
Dr. Jeszenszky Géza
Karsay Orsolya
Dr. Kurcz Ágnes
Lengyel Istvánné
Dr. Maróth Miklósné 1974/áth.
Mohor Jenő/1975, 1975/áth.
Murányi Róbert Árpád/1974
Dr. Nagy Zsoltné 1974/7021
Néray Judit
Dr. Rajos Ferencné
1975/nyugd.
Somogyi Pálné
Dr. Szabó János 1974/7022
Dr. Szigethy Jolán 1975/7022
Vavrinecz Veronika

7024 Főkönyvtárosok

Ambrus Jánosné 1975/nyugd.
Dr. Bardócz Antal/1975
Dr. Beck Ivánné 1974/7023
Beniczky György
Béri Gézáné
Bétsch Elemérné 1974/nyugd.
Dr. Bibor Jenőné
Dr. Burián Ignácné
Darabos Pálné
Deli Györgyné
Demény Ottóné
Dr. Dér Mária/1974, 1974/áth.
Dr. Dubois Sarolta
Fallier Erika
Dr. Faragó Lászlóné
/NCS/1974/7023
Gajtkó Éva 1974/7021,
1975/7006
Hoffer Rezsóné

Horváth Tiborné
Illyés Katalin
Indali György
Juhász Lászlóné
Kamondi Antal/1974
Dr. Kindlovits Kálmán
1974/7023
Kiss Jenőné
Kiszely Olivérné
Kovács Istvánné
Linczényi Adorjáné
Dr. Losonci Andrásné
Majtényi Árpádné 1975/áth.
Palotás Endréné
Papp Ferencné 1975/7023
Patay Lászlóné
Dr. Retkes Csabáné 1974/áth.
Sándor Erzsébet
Susánszky Zoltánné
Szász Andrásné
Teszári Judit 1974/elt.
Tomits Ottilia
Dr. Tornya Alice
Varga Ildikó
Velich Sándorné

7025 *Könyvtáros I.*

Acél Zsuzsanna/1975
Antonya Zsuzsa/1974
Appel Károlyné
Arday Borbála
Avar Antalné 1975/áth.
Babucsik Péter/1975
Barabás Katalin/1974
Bán Katalin/1975
Bánáti Istvánné 1974/7024
Dr. Bene Sándorné 1974/7024
Bóday Pálné/1975
Bókay Béláné 1974/7024
Borsányi Ferenc
Butor Veronika
Czékli Béla
Divényi Pálné 1974/7023,
1975/7021
Dobay Miklósné
Ecsedy Judit 1975/7024
Dr. Fináczy Ernőné 1975/7024,
1975/nyugd.

Földy Istvánné
Gabányi Gézáné
Gál Ágnes 1975/7024
Gáli József 1975/nyugd.
Gazdag Miklósné 1975/7024
Glavina Zsuzsa/1975
Gyimesi Pál 1974/7021
Heltai János/1975
Hernádi Lászlóné
Hollósy Erzsébet/1975
Hübner Katalin
Illy Lászlóné/1975
Karakas Péterné 1975/7024
Kausay Tiborné
Kis Elemérné 1974/7024
Kiss Dénesné
Kiss Éva/1974
Koffán Zsófia
Koltai Péterné 1975/elt.
Dr. Koroknai Ákosné
Kovács Árpádné Baranyi Mária
Kovács Eszter/1975
Kunszt Zoltánné 1975/7021
Laczkó Katalin/1975
Dr. Lichtmann Tamás/1975
Ligay Éva 1974/áth.
Marillai Zsuzsa
Melczer Tibor
Melegh Elek
Miklauzié Istvánné 1975/áth.
Morvai Zsuzsanna/1974
Muzslay Lászlóné
Nagy Ildikó 1975/áth.
Nagy Lajosné
Nagy László
Nagy Zoltán
Nemeshanyi Hubáné
Nemeskürty Harriet/1975
Németh Borbála
Németh S. Katalin/1974
Ocskó Istvánné 1974/elt.
Óvári Gézáné/1975
Pataky Magdolna/1974, 1975/áth.
Dr. Pergel Ferenc 1974/nyugd.
Plihál Katalin
Pócsi Árpádné 1975/7024
Prepeliczay Györgyné
Sajtós Endre

Sánta Mária/1975
Sipos Márta/1974, 1975/7023
Sonnevend Péterné
Stella Györgyi 1975/áth.
Dr. Stock Imréné 1974/áth.
Szabó Borbála 1974/áth.
Szinyákovic Györgyné
1975/7024
Szóts Endréné 1974/7024
Tolnai Lászlóné
Tóthné Székely Ágnes
Tölgyesi Lászlóné
Vásárhelyi Judit/1974
Velencei Katalin
Veöreös Enikő
Vissi Gézáne/1975
Vizsolyi Gyuláné 1975/7024
Vona Katalin
Dr. Wojtilla Gyuláné
Wolf Magdolna 1975/7024
Zsigmondy Árpádné 1974/7023

7026 *Könyvtáros II.*

Ábry Béláné
Bali Judit/1974
Balogh Andrásné/1975
Balogh Judit 1974/7025
Bangha Katalin
Bálint Nagy Tünde/1974
Dr. Barankay Bertalanné/1975
Bartok Péter/1975, 1975/7461
Belencsik Lajos
Bem Zsuzsanna 1975/áth.
Bobik Zsuzsanna
Bodó Katalin/1975
Borsányi Ferencné 1975/7025
Bozzay Éva/1975
Buzás János 1975/7025
Csajkovits Józsefné
Csanádi Imréné 1975/áth.
Csákvári Elekné 1975/7025
Farkas Ágnes
Farnady Lívia
Fellner Márta/1975
Fenyősy Antónia 1975/elt.
Gál Julianna 1975/7025
Gömbös Lajosné/1975
Gyorgyevics Tamásné/1975

Gyórfi Erzsébet
Dr. Gyurján Istvánné/1975
Hajdu Lajosné 1974/nyugd.
Heimlich István/1975
Herboly Miklósné
Horváth Gyuláné 1974/7025
Ispánki Ferenc 1975/7025
Jáger Judit/1975
Dr. Jáky Lászlóné/1974
Jávor Judit/1974
Kaibinger Károlyné 1974/7025
Kasánszky Zsombor
Kelemen Éva 1974/áth.
Kobelrausch Katalin/1974,
1975/elt.
Kocsy Lászlóné
Komornik Zoltánné
Konez Mária/1974, 1975/elt.
Kopcsay Zsuzsa 1975/7025
Kovács Adrienne/1974
Kricsfalussy Lászlóné
Ladányi Mária Nagy Istvánné
1975/áth.
Lauf Judit/1975
Láng Tiborné
Lévay Anna/1975, 1975/áth.
Liska Terézia/1975
Magyar Miklós Györgyné/1974
Mártonffy Attila/1975
Misley Judit 1975/áth.
Nagy Márta/1975, 1975/áth.
Neumayer Katalin
Németh Károlyné
Németh Zsuzsanna/1974
Dr. Pál Albertné
Pál Ágnes 1975/7025
Papp Andrásné
Pászti Ágnes 1975/áth.
Pásztor Rezsóné 1974/7025
Pehartz Lőrinc/1975
Nagy Sándorné Pekár Zsuzsa
1975
Ravasz Erzsébet/1975
Révay Rita
Sándor Istvánné/1974
Silber Iván/1974
Siklósi Györgyike/1975
Simon Jánosné 1975/7025

Somorjai Olga
Sóvári Ferenc/1975
Szalay Klára 1974/áth.
Szalay Márta/1975
Szőnyi Éva/1975
Takács Béláné
Tibolya Istvánné
Dr. Tóth Lajosné 1975/7025
Turán Frigyesné 1975/elt.
Turi Katalin/1975
Dr. Vajda Tádéné/1975
Vajnai Sándorné
Vargha Zsoltné
Veisse Istvánné
Ventura Eduárdné
Zölde Kornélia

7027 *Könyvtáros III.*

Korber Károlyné 1974/7026

7400 *Könyvrestaurátor II.*

Czigler Mária
Gálos Gáborné
Hörömpöli Andrásné
Dr. Szabados Györgyné
Szalai Zoltánné 1974/elt.
Széll Marianne
Szenási Lászlóné
Tábori Györgyné/1974

7402 *Gazdasági igazgató I.*

Fábry György/1974
Soltész András 1974/nyugd.

7403 *Gazdasági igazgató II.*

Bolgár Pálné 1974/nyugd.

7404 *Gazd. admin. osztályvezető*

Dr. Hernády Dénes
Dr. Sebestyén Gáborné
1974/7403, 1975/meghalt

7421 *Csoportvezető*

Farkas Jánosné 1974/áth.
Jávor Péterné

Kastaly Beatrix
Malomsoki János
Radics Lajos
Rakovszky Istvánné 1975/7404
Rosta Lajosné/1974

7422 *Főelőadó I.*

Dr. Erényi Ivánné/1975
Görgey Györgyné
Mészáros Pálné 1975/7404
Mihály Józsefné/1974
Savanyó Rezsóné/1974
Reisenleitner Lajosné/1975

7423 *Főelőadó II.*

Kiss Györgyné
Dr. Lakatos Lászlóné 1975/7421
Nemere Zoltánné
Pintér Antalné

7424 *Előadó*

Bálint Zoltánné 1975/áth.
Biegelbauer Pál/1975
Bolgár Tamásné/1975
Fölkl Péterné 1975/elt.
Gaál Mária
Jánka Józsefné 1975/7423
Jenei Anna
Juhász Márta/1974
Kling Jánosné/1975
Kovács b. Istvánné
Dr. Kovács Mihályné/1975
Kozák György
Kozma Endréné/1975
Dr. Lugosi Andorné/1975
Méhész Tamásné 1975/elt.
Dr. Nyáry Gálné/1975
Rákóczy Csabáné
Szemők Gabriella/1975
Vén Tiborné 1974/7423
Tormási Istvánné/1975
Zölde Istvánné

7425 *Műszaki ügyintéző I.*

Mencsik Pál

7426 *Műszaki ügyintéző II.*

Balassa Jenőné
Beőthy Bertalanné
Monostory Jenő

7427 *Műszaki ügyintéző III.*

Dr. Debulay Imréné

7461 *Könyvtári raktárvezető*

Barton András 1974/nyugd.
Hegyi Andrásné
Kádár László
Kurecz Antalné
Nagy Zsigmond
Németh János
Németh Lajos 1975/nyugd.
Sefcsik Gyuláné
Szilvássy Istvánné
Szőke Józsefné
Tatai András

7462 *Könyvtári raktáros*

Balázsovics Mihály/1975
Barnaföldi Gábor 1975/7471
Bethlen Béla/1974, 1975/elt.
Borsos Attila/1975, 1975/elt.
Előd Béla/1975
Gróf Zoltán 1974/elt.
Greguss Sándor/1975
Herke Péter/1975
Hódy János/1975
Holtzinger Gábor/1974
Inotai István/1975
Jakabb Oszkár 1974/elt.
Kereszturyné Jónás Mária
Kiss József/1975
Kléger István
Koczkás Zoltán/1974
Palkó István/1975
Papp Sámuel 1975/elt.
Rásy Árpád/1975
Sasfi Csaba/1975
Somogyváry Gyula/1975
Sopronyi János/1975

Strupka József/1974
Szabados Endre/1974, 1975/elt.
Szárász György 1974/7471
Tóth Árpád/1974
Tóth József/1975

7463 *Könyvtári segédrestaurátor*

Beleznai László/1975
Fodor Vincéné 1974/7030
Kálmán Péterné
Krizka Györgyné
Szentpáli Eszter 1975/elt.

7468 *Kiemelt termelő szakmunkás*

Csala Ottó 1974/elt.
Deutsch Dávid/1974
Fodor Béla
Farkas Ottó/1975
Geröly Józsefné
Horváth József/1975
Mayer János 1975/7421
Pápay Lajos/1975
Reczetár Kálmán
Rothmeisel Károly
Samkó Ferencné
Sándor István 1975/nyugd.

7469 *Szakmunkás*

Balázs Ferencné
Demjén Andrásné
Farkas Csilla
Holtzinger Gáborné 1975/7030
Gáspár Pál/1974
Gyenge Sándorné
Hajdu Erzsébet
Halász Iván/1975
Hollós János/1975
Horváth Pál/1975
Horváth Miklósné
Joánovits László/1974, 1975/áth.
Kalocsai László/1975
Klenczner Lászlóné
Koczka Katalin/1975

Koncz Józsefné/1975
Légrádi András/1974, 1975/áth.
Lohn Ágostonné
Magyar Erzsébet 1974/7463,
1974/7469
Mazula Károlyné
Mirki Erzsébet
Molnár Csabáné
Mürschberger Ferencné
1975/7468
Neppel Ferencné 1975/elt.
Németh Jánosné
Porpácz József
Rónay Éva/1975
Schmidka Ferenc 1975/7468
Selmeczi Ferencné
Stroh Tamásné
Szabó Istvánné
Szecsei Gáborné
Szendi Emma
Szigetvári Lászlóné
Urbányi Vilmos
Vörösváry Hajnalka/1975
Zseli Lászlóné

7471 Kisegítő I.

Barsin József 1975/7461
Dr. Bartók György
Kaszás István
Keresztury János 1975/áth.
Mórai György 1974/7026,
1975/elt.
Sinkó Pálné
Szilágyi József
Szuchovszky Zoltán 1974/7469
Tiszai István

7472 Kisegítő II.

Berey Béla
Boda Józsefné
Bodrogi Jánosné/1975 1975/elt.
Boros Lajosné 1974/nyugd.
Chapó Márkné
Eckstein Tibor/1975, 1975/7026

Debreczeni Károlyné
Domanyik Mihályné 1974/nyugd.
Fogd Józsefné/1974
Fordán Lajosné
Gajai Jánosné
Gólya József 1975/elt.
Hajdu Sándorné
Horog Istvánné/1974
Horváth Lajosné
Husi Kálmánné
Kassai Lajos
Korsch Zoltánné/1975
Kuczog Lajosné
Kulin Gábor 1974/7471,
1975/áth.
Mayer Jánosné 1975/7469
Mészáros Mihályné
Mirki Györgyné
Molnár Béla
Molnár János
Pálincás Istvánné
Piller Antalné
Pintér Jánosné 1974/elt.
Pusztai Istvánné
Rázga Emma
Selig Attila
Szép Sándorné
Varga Katalin
Varga Sándorné/1974

7475 Portás

Hajós Csabáné
Szerdai Tiborné

Gépkocsivezetők

Dávid Kálmán 1974/elt.
Gera Antal/1974
Pálmai Ferenc/1974, 1975/elt.
Rétháti János/1974
Rokolya Sándor/1975
Soproni Péter 1975/elt.
Szűcs István 1974/elt.
Tózsér László/1975

B) KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

7002 Igazgató II.

Papp István

7003 Főosztályvezető

Sallai István

7005 Osztályvezetők

Bereczky László
Dr. Gerő Gyula/1975
Gerő Zsoltné
Horváth Tibor
Szente Ferenc
Vadász Ferencné

7006 Osztályvezető-helyettesek

Kamarás István 1974/7005
Pelejtei Tibor

7021 Könyvtári csoportvezető

Gebri Mária/1974

7022 Tudományos főmunkatársak

Bereczky Lászlóné
Fodor András
Dr. Károlyi Zsigmondné/1974
Dr. Katsányi Sándor
Dr. Kövendi Dénes
Dr. Parányi Györgyné
1974/nyugd.
Tarr Lászlóné
Dr. Urbán László
Dr. Urosevics Daniló
Dr. Vargha Balázs

7023 Tudományos munkatársak

Fogarassy Miklós
Körtés Júlia
Nyakó István
Szabó Sándor 1975/áth.

7024 Főkönyvtárosok

Benkó Attiláné
Cholnoky Győző
Csoboth Attila
Czinner Tiborné
Havas Katalin
Kende Ferike
Kiss Edit/1975
Nagy Attila 1975/7023
Pintér Márta
Sonnevend Péter
Török Sarolta

7025 Könyvtáros I.

Deutsch Béláné 1975/nyugd.
Jávori Ferencné
Konez Béláné 1975/nyugd.
Kulcsár-Szabó Ernő/1974
Mándy Gábor
Merényi Ferencné
Nagy Péter 1974/áth.
Pásztor Györgyi/1975
Prágai Pálné 1975/nyugd.
Sövényházy Csilla
Szinaí Tivadarné/1974
Vajda Kornél

7026 Könyvtáros II.

Bobok Györgyné
Cavalloni Gyöngyi
Jordán Katalin
Kozákovics Endréné
Melegh Antalné 1975/7025
Moór Istvánné 1975/7025
Pál Tiborné Hölgyesi Györgyi
Polgár Ernő/1975
Szabó Gáborné Kiss Zsuzsanna
Sarlós Veronika/1975
Szende Lászlóné/1974

7424 Előadók

Kovács Árpádné
Dr. Pákh Tiborné

A KÖNYVTÁR ÁLLOMÁNYA

	Állomány 1973. dec. 31.	1974/1975. évi gyarapo- dás ²	1974/1975. évi fogyaték	Állomány 1975. dec. 31.
Könyv ¹	1 726 032	76 331	3 431 ⁵	1 798 932
Időszaki kiadványok	185 587	10 124	—	195 711
Kézirat	441 519	21 007	8	462 518
Zenemű	93 691	5 876	—	99 567
Térkép	172 334	982	—	173 316
Kisnyomtatvány	1 992 837	106 833	39 522	2 060 148
Szabvány	45 931	3 121	—	49 052
Szabadalmi leírás	7 655	2 898	—	10 553
Kép, metszet	217 775	7 375	—	225 150
Mikrofilm neg. (címl. egys.)	52 388	2 172 ³	—	54 560
Mikrofilm poz. (címl. egys.)	39 687	6 329 ⁴	—	46 016
Dokumentációs neg. és diafilm	11 560	128	—	11 688
Hanglezet, hangszalag	5 222	851	—	6 073
Egyéb	17 930	—	—	17 930
Összesen:	5 010 148	244 027	42 961	5 211 214

¹ Könyvtárunk „nagy-állományaként” ismert könyvraktárában, így az állományi adatokban is, a könyvek, brosrák, jegyzetek, különnyomatok egy egységben vannak és „könyvek” címen szerepelnek.

² A gyarapodás adataiban sem a műemlék könyvtárak, sem a Könyvtártudományi és Módszertani Központ szakkönyvtárának adatai nem szerepelnek.

³ 3 270 822 mikrofilmkocka.

⁴ 4 006 455 mikrofilmkocka.

⁵ Ebből könyv 1372, csoportos feldolgozású nyomtatvány 2059.

2. sz. táblázat

AZ 1974—1975. ÉVI GYARAPODÁS A BESZERZÉS MÓDJA SZERINT

Dokumentum	Vétel	Ajándék	Csere	Köteles pld.	Saját előállítás	Összesen
Könyv	6649	4051	6667	58 794	170	76 331
Időszaki kiadványok	1766	287	1491	6 580	—	10 124
Kézirat	13 356	7 549	30	—	72	21 007
Zenemű	1 218	873	229	3 505	51	5 876
Térkép	72	9	4	897	—	982
Kisnyomtatvány	3 580	2 226	1411	99 616	—	106 833
Szabvány	—	—	—	3 121	—	3 121
Szabadalmi leírás	—	—	—	2 898	—	2 898
Kép, metszet	5 782	456	21	1 102	14	7 375
Mikrofilm neg. (címl. egység)	36	31	3	—	2102	2 172
Mikrofilm poz. (címl. egység)	10	—	4	—	6315	6 329
Oktató diafilm (címl. egység)	—	—	—	128	—	128
Hanglemez, hangszalag	442	21	77	311	—	851
Összesen:	32 911	15 503	9937	176 952	8724	244 027

A GYŰJTEMÉNYEK HASZNÁLATA 1974—1975-BEN

Olvasótermek forgalma	Használók száma	Használt egys. száma	Kölcsönzött egys. száma
Beiratkozott olvasók	26 537		
Napi jeggyel olvasók	310		
Központi olvasótermek			
Könyvek	78 175	269 562	10 501
Időszaki kiadványok	40 186	132 725	172
Különgyűjtemények			
Kézirattár	2 826	72 202	
RNyT	2 213	9 274	
Kisnyomtatványtár	423	327 349	
Színháztörténeti Tár	1 303	181 294	
Térképtár	231	3 876	
Zeneműtár	2 505	21 912	
ZKT	2 053	10 562	
			571 ¹
Összesen:	129 915	1 028 756	11 244

¹ A különgyűjtemények együtt.

Деятельность Государственной библиотеки им. Сечени в 1974/75 гг.

Прошедшие два года во многих областях работы национальной библиотеки явились периодом подготовки планов реорганизации, усовершенствования служб. Приближаются к завершающей стадии работы по автоматизации составления Венгерской национальной библиографии, началось усовершенствование центральных библиотечных служб. Стал актуальным пересмотр традиционных методов каталогизации, прежде всего с точки зрения рационализации и приспособления к международным стандартам.

40% фондов перевезены в уже готовую часть складов в настоящее время строящегося нового здания библиотеки. Поскольку до конца 70-ых годов библиотека предположительно ещё будет функционировать в старом здании, раздельное размещение фондов будет до тех пор серьёзно затруднять обслуживание читателей.

Комплектование

Данные по комплектованию фондов содержат таблицы 1 и 2.

Основной упор при комплектовании делается естественно на полное собрание отечественных изданий с традиционным пополнением рядов читательских и архивных экземпляров. Большое внимание уделяется как можно более полному собранию зарубежной хунгарики с использованием возможностей международного обмена. Среди других зарубежных изданий было приобретено значительное число ценных изданий, соответствующих нашему традиционному профилю: литературоведение, языкознание, общая история история книгоиздания и библиотечного дела, справочная литература.

Собрание рукописей — кроме рукописного наследия недавно скончавшихся венгерских писателей и учёных — удалось пополнить купленным за границей на аукционе кодек-

сом, изготовленным в 13 веке на территории Венгрии. На отечественном аукционе удалось приобрести четыре ранних печатных издания. Собрание музыкальных произведений началось сбор музыкальных автографов современных венгерских композиторов.

За двухлетний период фонды пополнились на 76 331 книгу, 10 124 годовых тома периодических изданий, 21 007 рукописей и 136 565 прочих документов, то есть всего на 244 027 библиотечных единиц.

Каталогизация

Параллельно с обработкой текущего материала, большое внимание уделяется содержанию в порядке каталогов. Почти во всех основных каталогах ведутся реконструкционные работы, цель которых — облегчить пользование каталогами согласно единым принципам, на уровне современных требований, сделать легко доступным материал, обработанный ранее на основании часто менявшихся принципов. Эта работа, естественно, продвигается медленно и далека от завершения, поскольку не может вестись в ущерб текущей каталогизации.

Старых фондов касается и рекаталогизация. В этой области руководство библиотеки вынесло важное решение, согласно которому весь газетный и журнальный фонд, составивший к концу 1974 г. приблизительно 38 000 заглавий и 185 000 томов, подлежит рекаталогизации. Уже ведутся подготовительные работы: необходимо усовершенствовать всю процедуру каталогизации, разработать новые, соответствующие международным (ISBD/S), инструкции.

Решение этих задач, а также намеченная комплексная автоматизация сделали неотложной продуманную реорганизацию, постановку на современные основы всей работы библиотеки по описанию. Стало актуальным приспособление к международным стандартам. В результате введения международной стандартной нумерации книг и сериальных изданий встал вопрос о разграничении документов. (Система ISBN уже введена, подготавливается введение системы ISSN). Всё это привело к увеличению объёма теоретических работ, включению в ход работы экспериментальных периодов и определило важнейшие задачи библиотеки на ближайшие годы.

В области каталогизации специальных фондов (отделы рукописей, древних печатных изданий, музыкальных произведений, карт, плакатов и малых печатных изданий, Отдел истории театра) не наблюдалось подобного развития, здесь проблемы возникают скорее из-за недостаточности традиционных мощностей.

Библиографическая работа

Регулярно выпускаются периодические издания, входящие в систему Венгерской национальной библиографии и охватывающие книги, периодические издания, карты, музыкальные произведения, а также статьи важнейших журналов. Увеличилось отставание при издании годовых кумуляций: том за 1971 г. будет издан лишь в 1976 г.

Две текущие библиографии хунгарики регулярно регистрировали статьи зарубежных журналов на венгерском языке, а также относящиеся к Венгрии публикации не на венгерском языке.

С большим размахом продолжается сбор и редакция материала для ретроспективных библиографий: организованно собирался материал периода 1601—1635 гг. с проведением успешной исследовательской работы в чехословацкой и югославских собраниях. Собраны библиографические описания венгерских изданий периода между двух мировых войн, в настоящее время идёт работа по определению десятичных индексов.

По-прежнему центральное место в библиографической работе занимает автоматизация Венгерской национальной библиографии. Было переработано и дополнено значительное число инструкций согласно требованиям программирования. В конце 1975 г. началась экспериментальная стадия обработки материала согласно требованиям автоматизации. Однако экспериментальная эксплуатация ЭВМ начнётся лишь в 1976 г.

С 1974 г. в крупных масштабах началось описание музыкальных документов, выпущенных до 1820 г., для RISM-a (Répertoire International des Sources Musicales). Работники нашей библиотеки начали обработку материала всех венгерских библиотек и собраний с этой точки зрения.

Регулярно посылался венгерский материал в International Current Bibliography of the History of the Printed Book and Library.

Обслуживание читателей, справочная служба

Нашу библиотеку посещает почти 65 000 читателей в год, которым выдаётся приблизительно полмиллиона библиотечных единиц. (Большое число библиотечных единиц, приходящихся на одного читателя, возникает в результате того, что отдельные листки Отдела плакатов и малых печатных изданий и Отдела рукописей считаются библиотечными единицами). В год записывается примерно 13 с половиной тысяч новых читателей (таблица 3 содержит подробные данные).

Тот факт, что всё увеличивающаяся часть фондов (в настоящее время 40%) находится во внешних складах, откуда доставляется лишь на второй или третий день по предварительным заявкам, делает невозможным удовлетворительное обслуживание читателей. Но несмотря на тесноту читальных залов, неудовлетворительные условия работы персонала справочной службы, работники библиотеки делают всё от них зависящее, чтобы читатели могли получить нужный им материал.

Справочная служба по-прежнему даёт большое число письменных справок для зарубежных и отечественных учреждений и исследователей, проживающих далеко от нашей библиотеки. Запросы отражают рост требований отечественных исследователей, а также тот факт, что отдельные собрания нашей библиотеки — в первую очередь Отдел музыкальных произведений, Отдел рукописей и Отдел древних печатных изданий — пользуются известностью в международной научной жизни.

Размещение и охрана фондов, репрография

Продолжалось размещение фондов в новом замковом здании библиотеки. После перевозки части книжного фонда наступил черёд частичной перевозки и специальных собраний.

Уже много лет в области охраны фондов главное внимание уделяется съёмке на микрофильмы полного собрания газет Венгрии. При этом преследуется двойная цель: во-первых, микрофильмизация старых газет, находящихся в весьма плохом состоянии, позволит изъять их из непосредственного пользования (в 1974 г. уже 20% материала выдавалось в форме микрофильмов в Читальном зале газет и журналов), во-вторых, в форме читательских позитивов в распоряжении исследователей окажется материал, до сих пор доступный лишь в читальном зале библиотеки. (Этой возможностью пользуются провинциальные библиотеки и даже зарубежные учреждения). В 1974/75 гг. были изготовлены негативные микрофильмы с 5,4 миллионов газетных страниц (3,25 миллионов кадров). Началась съёмка на месте с помощью портативной микрофотокамеры не достающих в нашей библиотеке материалов. С материала специальных собраний был сделан один миллион негативных кадров.

Запланировано превращение имеющегося фонда микрофильмов в центр по поставке микрофильмов венгерским библиотекам.

По-прежнему значительные материальные ресурсы были направлены на традиционные формы охраны фондов (переплёт, ремонт, реставрация). Имеющееся репрографическое оборудование отвечало возникшим требованиям.

Межбиблиотечные (центральные) службы

Почти во всех сферах центральных служб 1974 г. явился годом начала теоретического переосмысливания, планов реформ. Это частично продолжалось и в 1975 г., поскольку в большинстве случаев речь шла о решении задач, выходящих за пределы собственной работы библиотеки, затрагивающих библиотечное дело в целом.

Одним из важнейших результатов явилось введение в Венгрии впервые в социалистической стране международной стандартной нумерации книг (ISBN). В 1974 г. профессиональные издательства уже снабжали свои издания ISBN, в 1975 г. эта система была распространена и на непрофессиональных издателей. Присвоением ISBN занимается Бюро по ISBN, действующее в рамках национальной библиотеки. Началась подготовка введения стандартной нумерации серийных изданий (ISSN).

Продолжается медленное увеличение числа поступающих обязательных экземпляров: число обязательных экземпляров уже превысило один миллион. Национальная библиотека оставляет себе приблизительно 16% экземпляров, остальные распределяются

между венгерскими библиотеками соответствующего профиля. На повестке дня — реформа распределения.

Центр лишних экземпляров в настоящее время располагает 150 000 и почти 800 000 неописанных томов. Регулярно проводится их описание и рассылка списков библиотекам. За два года отечественные библиотеки пополнились почти на 80 000 единиц из этого источника. За это же время в центр поступило приблизительно 140 000 лишних экземпляров. Были рассмотрены планы создания центрального книгохранилища, разработаны планы его построения и условий функционирования.

Большинство материала, полученного Службой международного обмена (почти 80%) было распределено между библиотеками соответственного профиля, национальной библиотеке остались лишь оставшиеся 15%. Деятельность Службы обмена в последние годы активизировалась как в отношении отсылаемого, так и в отношении получаемого материала. Согласно поставленным перед Службой обмена культурнополитическим целям в большем числе выслались за границу книги на иностранных языках, знакомящие с жизнью социалистической Венгрии, и более активная поддержка оказывалась собирающим венгерские материалы зарубежным учреждениям.

Центральный каталог книг пополнился на 300 000 новых карточек, было дано почти 30 000 справок. После 13 лет существования в 1975 г. было прекращено издание составившегося на основании поступающих карточек справочника местонахождения („Национальный справочник поступления зарубежных книг“). Направленный на централизацию библиотечного дела справочник в изменившейся ситуации уже не выполнял своей первоначальной функции. В дальнейшем копии описания поступающих из-за границы книг будут получать соответствующие специальные библиотеки для расширения своей информационной базы (специальные центральные каталоги, справочники поступления и т. п.). Участвующие в сотрудничестве библиотеки письменно обязались использовать получаемые карточки по назначению. Национальная библиотека в дальнейшем будет издавать лишь периодические списки справочников в области общественных наук.

В Центральном каталоге зарубежных журналов было зарегистрировано почти 170 000 новых данных и дано 18 000 справок.

Значительно продвинулась работа по составлению ретроспективного справочника (XVII. v. — 1970 г.) местонахождения в венгерских библиотеках зарубежных журналов. Первый препринт издания в настоящее время циркулирует по фигурирующим в нём библиотекам с целью подтверждения данных.

В этом же отделе ведётся сообщение данных венгерских сериальных изданий международным центрам регистрации (Париж, Centre international d'engregistrement des publications en série и Москва, Автоматизированная служба регистрации периодических изданий). Национальная библиотека активно участвовала и в теоретической работе обоих центров.

Оборот Межбиблиотечного абонемента, действующего в отношении зарубежных библиотек в качестве национального центра, составляет почти 24—25 тысяч запросов. Из-за границы наибольшее количество материала поступило из ФРГ, СССР, Англии, Швеции, Франции. (Копии составляют 62%.) Наибольшее число запросов поступило из Чехословакии, ФРГ, США, СССР, Франции, Румынии, Югославии и Австрии.

Международные связи

Период 1974/75 гг. характеризовался динамичным развитием сотрудничества между социалистическими странами. Укрепление профессиональных связей происходило за счёт работ, связанных с Международной системой научно-технической информации, встреч руководителей национальных библиотек для обсуждения специфических проблем национальных библиотек, а также за счёт различных совещаний специалистов. Специалисты нашей библиотеки внесли особенно конструктивный вклад в области стандартизации, а также службы регистрации периодических изданий (АСРПИ).

Представитель нашей библиотеки участвовал на конференции IFLA, состоявшейся в Осло в 1975 г. Тесная связь поддерживалась с AIBM, хотя и не удалось участвовать на его конференциях.

По-прежнему успешно поддерживались и развивались непосредственные межведомственные связи с использованием возможностей международных планов культурного сотрудничества. В 1975 г. были заключены соглашения с двумя библиотеками (Варшава, Biblioteka Narodowa и Берлин, Deutsche Staatsbibliothek о дальнейшем развитии сотруд-

ничества. Обмен стажёрами в отношении соседних стран (Чехословакии, Югославии) направлен прежде всего на сбор патриотики, тогда как в отношении других социалистических стран (ГДР, СССР, Польши) — скорее на обмен опытом.

Стажировки, а также более продолжительные командировки со стипендией в западно-европейские страны частично оказались полезными в области решения стоящих перед нами профессиональных задач (напр., автоматизация), частично же дали возможность провести весьма успешные исследования хунгариками.

В память скончавшегося в 1973 г. заведующего отделом нашей библиотеки, бывшего заведующего Службой международного обмена, активного сотрудника IFLA д-ра Иштвана Гомбоца Школа библиотековедения, действующая в рамках Университета штата Кент, США учредила стипендию. Впервые в 1974/75 учебном году стипендией воспользовался один из наших сотрудников.

О крепнущих международных связях Государственной библиотеки им. Сечени говорит и тот факт, что если в 1973 г. число заграничных командировок было 37, то в 1974 г. это число поднялось до 65, а в 1975 г. — до 66. В 1974 г. было принято 30, а в 1975 — 27 библиотекарей на более продолжительные командировки.

The Activities of the National Széchényi Library in the years 1974-1975

The last two years of the National Library were marked by improvement in several spheres, like the modernization of the services, and the elaboration of reform-schemes relating to these spheres. Work on the computerization of the Hungarian National Bibliography is approaching the final phase; inter-library services have entered a higher stage. It has been found necessary to reconsider the traditional methods of processing and informing — mainly necessitated by rationalization and by the need to comply with the demands of the adopted international standards.

Part of the stacks in the new building under construction has been completed, and by the end of 1975 40 per cent of the holdings was transferred there. Since the library is expected to work in the old building until the end of the present decade, the division of the holdings will continue to create serious difficulties in meeting the requests of the readers.

Acquisitions

The numerical details of the acquisitions are given in Tables 1—2 respectively.

In the acquisitions policy of the Library the main emphasis is naturally on acquiring two copies of all the publications printed in Hungary: one series of archival copies, and another for daily use. We also pay great attention to *hungarica*: to publications in the Hungarian language or relating to Hungary which appear outside the territory of Hungary; here the international exchange of publications is of great help. From other foreign publications our traditional spheres of collection (linguistics, literature, history, history of books, library history, works of reference) determine the pattern of acquisitions.

The new acquisitions of the Department of Manuscripts are headed by the papers of many recently deceased Hungarian men-of-letters and scholars. In a foreign auction we succeeded in buying an early 13th century codex of Hungarian provenience, and auctions held in Hungary resulted in acquiring four further incunabula. The Music Collection have started to collect the autograph notes of contemporary Hungarian composers.

During these two years the holdings increased with 76 331 books, 10 124 volumes of periodical publications, 21 007 manuscripts, and 136 565 other documents, i.e. with 244 027 library units.

The presentation of the holdings. Catalogues

In addition to processing the incoming new material special care is given to the maintenance of the catalogues. In nearly all the basic catalogues reconstruction is in progress. The aim of the reconstruction is to bring the various layers of the catalogue to level: the material processed in different periods, by different methods, according to different principles should be modernized and unified so that retrieval should be rapid and easy. Since this work cannot be given priority over current processing, it proceeds only slowly and is bound to continue for many years to come.

Recataloguing, another activity connected with the older part of the holdings, has been recommenced after a long interval. Here an important decision was made: all the newspapers and periodicals held by the library (at the end of 1974 amounting to about 38 000 titles and 185 000 volumes) are to be recatalogued. At present this great work is at the preparatory stage; up-to-date methods for processing, new rules, and means for complying with the international standards (ISBD/S) are to be elaborated.

The adoption of several international standards and the long-term target of switching over to complex computerization made it imperative to consider and study the reorganization and modernization of the basic processing and information activities of the library. The introduction of the international standard numbering of books and of serial publications raised the problem of the definition and delimitation of the various types of documents. (The ISBN system has already been introduced, the adoption of the ISSN system is in preparation.) All that greatly increase the amount of theoretical work to be accomplished, necessitates the introduction of experimental periods, and determine our main tasks for many years to come.

In the case of the special collections (the Departments of Manuscripts, Old Books, Music, Maps, Posters and Small Prints, Theatre History) there is no similar progress in the presentation of their material. There the main difficulty lies in the fact that the traditional methods of ensuring the accessibility of the material held are often unable to cope with the increasing amount of new acquisitions.

Bibliographical work

The current periodic publications describing the printed publications, maps, musical works, and the more important articles of the periodicals of Hungary, which make up the system of the Hungarian National Bibliography, appeared regularly. The time-lag in publishing the yearly cumulations increased: the volume covering the year 1971 is to appear only in 1976.

The articles of the Hungarian-language periodicals appearing abroad, and the foreign-language articles relating to Hungary were regularly registered by the two current *hungarica* bibliographies.

The collection and editing of the retrospective bibliographies was advancing well. The collection of data for the period 1601–1635 was continued, and fruitful results were achieved by the searches carried out in the collections in Czechoslovakia and in Yugoslavia. The bibliographical descriptions of the publications which appeared in Hungary between the two world wars are also ready, and their classification is in progress.

The most important aspect of bibliographical work continues to be the computerization of the Hungarian National Bibliography. In accordance with the requirements of programming a number of our departmental rules had to be adjusted, modified, or augmented with new instructions. At the end of 1975, side by side with the traditional method, new experimental bibliographic processing was started, conforming with the requirements of electronic data processing. The first machine-produced bibliographies are to come out, however, only in 1976.

From 1974 the Library has been able to contribute to the Répertoire International des Sources Musicales (RISM) on a larger scale by presenting the pre-1820 musical documents. Members of our staff started to search all the Hungarian libraries and other collections for this end.

We have continuously sent the newest Hungarian material for the International Current Bibliography of the History of the Printed Book and Library.

Reference Service

On average the Library is used by 65 000 readers yearly, who use about half a million units. (The high number of units per persons is explained by the nature of the collections at the Departments of Posters and Small Prints, and of Manuscripts respectively, where many one-leaf units are used.) The number of readers registered is about 13 thousand and a half. (The detailed figures are to be found in Table 3.)

The fact that at present 40 per cent (but a further increasing part) of the holdings are kept in various buildings, from where they can be produced only by advanced ordering (within one to three days), makes it impossible to keep the standard of the service on an up-to-date level, let alone to develop it further. In spite of the overcrowdedness of the reading rooms and the unfavourable working conditions the members of the information staff are doing their best to provide the readers with everything they require.

Our reference service continued to give written answers or offered bibliographical advice to a number of institutions both at home and abroad, or to researchers not having access to the holdings of the Library. The requests show both an increase in scholarly interest inside Hungary, and the international reputation of some of our collections, e.g. those of music, manuscripts, and old books.

Storage, conservation, and reproduction

The stacks in the new building of the Library are being put into use. After transferring a part of the books the special collections have also started to take the new stacks into possession.

For many years one of the primary tasks of our conservation programme has been the microfilming of the complete collection of Hungarian newspapers. This served a double aim: the old and worn newspapers could be withdrawn from daily use (in 1974 twenty per cent of the material requested in the reading room of the periodicals was produced on microfilm), and by means of our positive films this important source-material is available for research elsewhere, too. (Many provincial and foreign libraries and institutions are making use of this possibility.) In 1974—75 another 5.4 million newspaper pages were filmed making up 3.25 million negative microfilm frames. We have started microfilming from other collections the documents missing from our collection by using a portable microfilm recorder. A further one million frames were made from the material of the other special collections.

Our long-term project is to develop the present Microfilm Collection into a Microfilm Service Centre covering all the Hungarian libraries.

Considerable financial funds were required — like in previous years — by the traditional forms of conservation: binding, repairing, restoring. Our reproducing installations are continuing to meet all the demands.

Inter-library (central) services

In nearly all the central services 1974 was the year of the initiation of reform-schemes, emphasis being on theoretical ground-work. Much of this continued in 1975, as in most fields the tasks went well beyond the frames of our Library: their solution touched upon all Hungarian library affairs.

One of our major achievements is the introduction of the International Standard Book Number (ISBN). Hungary was the first socialist country to do so. In 1974 the publications of the established (professional) publishing houses came out already with the ISBN, and in 1975 the scheme was expanded to cover the non-professional publishers as well. The ISBN numbers are allocated by the Hungarian ISBN office, which operates within the national library. We have started the preparations for introducing standard numbers for the serials (ISSN), too.

The quantity of the copyright deposits delivered to the Library continues its slow increase: the number of copies sent in is over one million in a year. The Library keeps about 16 per cent of this quantity, the rest is distributed among the other Hungarian libraries according to their spheres of collection. A reform of the system of distribution is in the offing.

At present the Excess Copies Centre holds about 150 000 processed and 800 000 unprocessed volumes. The processing of the latter is in progress and they are offered in lists for those interested in them. In this way in two years the Hungarian libraries augmented their collections with about 80 000 units, while simultaneously they gave up 140 000 excess copies. We have also studied the scheme of establishing a national storage library, worked out its structure and the conditions necessary for its operation.

The International Exchange Service distributed most of the material (85 per cent) it received from abroad between the various special libraries. The rest, 15 per cent, was kept by the national library. In the last years the quantity of the material handled by the Exchange Service increased in both directions: books received and books sent out. The increase in numbers reflects the cultural policy followed by the Exchange Service: we have sent abroad a large number of mainly foreign language works, informing on today's socialist Hungary, and we have given more active support for the various foreign institutions which collect Hungarian material.

The Union Catalogue of Foreign Books entered nearly 300 000 new cards in its catalogue, and gave nearly 30 000 informations. In 1975, after 13 years of existence, we ceased to publish the monthly lists based on the new acquisitions reported by the Hungarian libraries (National Acquisition List of Foreign Books). Originally this list was the result of the centralizing trend followed in Hungarian library affairs, but the changing conditions made it redundant. In the future a copy of the cards reporting the new acquisitions will be sent to the respective special libraries, who will make use of that to widen their information basis (e.g. union catalogues or acquisition lists in various special fields). The libraries taking part in that cooperation gave written assurances that they would use these cards for this end. The national library will continue to publish a periodical list of works of reference in the social sciences acquired by the various Hungarian libraries.

The Union Catalogue of Foreign Periodicals registered about 170 000 new data, and gave 18 000 informations.

Work on a retrospective location list of foreign periodicals to be found in Hungarian libraries (17th century up to 1970) has made considerable progress. A pre-print of the planned publication was prepared and circulated among the libraries covered for the verification of the data.

The above department is also in charge of transmitting the data of the Hungarian serial publications to the international registering centres, to the Centre International d'Enregistrement des Publications en Série, Paris, and to the ASRPI in Moscow. We have also took an active part in the theoretical work performed by these two centres.

The Inter-Library Loan Service, which in foreign transactions acts as the national centre, handles about 24—25 000 requests on yearly average. Foreign material was sent in the largest number by the Federal Republic of Germany, the Soviet Union, Britain, Sweden, and France, in that order. (62 per cent of the documents arrived in the form of copies.) We have sent documents in the largest number to Czechoslovakia, the Federal Republic of Germany, the United States, the Soviet Union, France, Roumania, Yugoslavia, and Austria, in that order.

International relations

In the field of international relations the period 1974—75 was characterized by dynamic growth in cooperation between the socialist countries. This closer cooperation took various forms: in the field of documentation and information supply it was represented by the common information system (International Scientific and Technological Information System), while the special problems of the national libraries were tackled by the regular meetings of the heads as well as of the various experts of these libraries.

Members of our staff were especially active in the questions of standardization, and also in the registration service of the serials (ASRPI).

One representative from our Library could attend the 1975 congress of the IFLA held in Oslo. We maintained close contact also with AIBM, although we were unable to attend its conferences during the period covered.

Making use of the cultural work-programmes laid down in the various bi-lateral state agreements we have maintained and improved our direct contacts with the fellow-institutions of the socialist countries. In 1975 we concluded two further agreements on increasing our cooperation with the Biblioteka Narodowa, Warsaw, and with the Deutsche Staatsbibliothek, Berlin. The mutual visits with the neighbouring countries serve mainly bibliographic research into the common heritage (*patriotica* studies), while with the other socialist (the German Democratic Republic, the Soviet Union, Poland) their primary function is the exchange of experience.

The field-trips and the longer scholarship-tours into the countries of Western Europe provided useful help for solving several tasks lying ahead of us, e.g. computerization. They also gave opportunities for conducting extensive and fruitful searches for hungarica materials.

In memory of dr. István Gombocz, late head of our International Exchange Service, an active office-holder of the IFLA, who died in 1973, the School of Library Science at Kent State University (United States) founded a scholarship. It was first filled in the academic year 1974—75 by a member of our staff.

The growth of our international contacts is also testified by the fact that while in 1973 members of our staff made 37 official foreign visits, this number reached 65 in 1974 and 66 in 1975. For longer stay we received 30 foreign visitors in 1974, and 27 in 1975.

